ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

Ніва

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 2 (1496) ГОД XXX БЕЛАСТОК 13 СТУДЗЕНЯ 1985 г. ЦАНА 8 зл.

КРАЯЗНАЎЧЫ СЛОЎНІК

ГУШЧЭВІНА

Калі ў назве вёсачкі Гарадзіскa захавалася памяць пра старажытную дрыгавіцкую крэпасць з VIII-XIII стагоддзяў Нараўку („Ніва" ад 30.XII 1984 г.), то ў найменні недалёкай ад яе, значна большай, вёскі Гушчэвіна (у двух кіламетрах на ўсход ад мястэчка Нараўка) застаўся след па болыш блізкай да нашых часоў гаспадарчай дзейнасці тут чалавека.

Мабыць, узнікненне Гушчэвіны дала бяндзюга на рацэ Нараўцы, на якую звозілі з Белавежскай пушчы дрэва, тут „качалі" яго ў раку, „вязалі" бярвенні ў „пасы" і гналі аж у Тыкоцін. Гэта пацвярджаецца запісам „На Бяндзюзе або ў Гушчары" у дакуменце з 1792 года — найстарэйшым з дагэтуль вядомых, у якіх упамінаецца гэтая мясціна. Той гушчар ці гушчэвіна, ад якіх займела назву паселішча, відаць, прасціраліся над безыменным ручаём, што цяпер стаў меліярацыйным раўчуком, які пачынаецца каля вёскі і ўпадае ў Нараўку. Назвы палеткаў, лугоў і ўрочышчаў — Асок, Бор, Багно, Вужыш Палоскі, Грушкі, Двоегоны, Загароды, Лнскоўка, Падгрушкі, Пад

(Працяг на стар. 4)

Анатоль Зубрыцкі ў сваёй майстэрні.

У ПАДАРУНАК

І я не ўсцярогся ад ліхаманкі дасвятачных пакупак. Прыгадаўшы колішні лозунг, што „Кніжка — лепшы падарунак!", рашыў я наведаць магазін замежнай кніжкі на вуліцы Кілінскага 10. Пані магістр Іяланта Фалькоўская, якая тут за прылаўкам, прыветліва ўсміхаецца. Ад роду яна — беластачанка. Закончыла рускую філалогію на Беластоцкім філіяле Варшаўскага універсітэта і адразу паступіла на працу ў кнігарню. Ніколі не даводзілася мне чуць ад яе нараканняў на гэтую працу. Часам, жартуючы, пытаў я ў пані Елі:

— Як пані магістр адчувае сябе за прылаўкам?

— Гэта праца поўнасцю мяне задавальняе, — гаворыць яна мне ў адказ. — Кніжка найлепш збліжае і яднае людзей. Ведаеце колькі ў мяне зараз самых блізкіх сяброў? Асабліва ў Савецкім Саюзе!

Ведаю і разумею, бо я таксама з думкай аб сваіх сябрах заглянуў у гэтую кнігарню.

— Што цікавага магу я знайсці ў вас на беларускай мове?

— Паглядзіце вось гэты альбом.

Бяру ў рукі вялікую каляровую кнігу. Загаловак альбома — *„Росквіт рэспублікі маёй"* — прадказвае таксама каштоўны змест. Ведаю, што гэтую кнігу я ўжо з рук не выпушчу.

Дома заглыбляюся ў вывучэнне альбома. Праходзіць вечар і амаль цэлая ноч. Цудоўныя, шматкаляровыя здымкі! Здаецца мне, што вандрую па сучаснай, як жа багатай Савецкай Беларусі! Брэст, Гродна, Гомель, Магілёў, Салігорск... Знатныя людзі, героі вайны і працы, мастакі і пісьменнікі...

Найперш доўга не магу заснуць, а пасля малюнкі з альбома вяртаюцца да мяне ў сне.

— Не пашкадуеце, — зноў са шчырай усмешкай заахвочвае мяне пані Еля. — Паглядзіце вось гэтую паліцу. Там у нас беларуская літаратура.

Выбар спярша паказаўся мне вельмі скромны. Паліца з беларусамоўнымі выданнямі прадстаўляецца неяк беднавата.

Найперш маю ўвагу звярнулі *„Казкі беларускіх пісьменнікаў"*. Фіялетавы зайчык з ёжыкам і жабай забаўляецца на вокладцы. *„... Гэй, гоп, тайкачыкі, гэй, гоп асінавы, ды работы Максімавы..."* І не толькі адны „таўкачыкі" з'яўляюцца Максімавай работы, але і цэлую казку пра *„Мушку-зелянушку і камарыка — насатага тварыка"* „зрабіў" **Максім Багдановіч.**

Наступная кніжка, якая трап-

(Працяг на стар. 6)

АДДЗЕЛ БГКТ У ДУБРОВЕ

Згодна з пастановамі X з'езда БГКТ, 16 снежня 1984 г. у Дуброве адбылася канферэнцыя, на якой было выбрана праўленне аддзела БГКТ. На яе прыбылі намеснік кіраўніка Раённага цэнтра партыйнай працы (РОПу) Эдвард Стжалкоўскі, намеснік начальніка Гмінна-гарадскога ўпраўлення Іван Жданук і старшыня гміннай рады ПРОН — Бернард Гелажын.

Канферэнцыю адкрыў намеснік старшыні Галоўнага праўлення Янка Зенюк, які ў сваім кароткім выступленні паведаміў аб тым, што гэта першая ў БГКТ такая канферэнцыя і што выбраныя праўленні аддзелаў палепшаць дзейнасць БГКТ і ўзмоцняць сувязі з ГП БГКТ. Адзначыў таксама, што ў 1962 годзе ў Дуброве было створана павятовае праўленне, якое пасля было пераведзена ў Ячна, аднак і там не праяўляла яно патрэбнага дзеяння, а пазней у сувязі з ліквідацыяй павятаў павятовае праўленне аддзела БГКТ было распушчана.

Янка Зенюк запрапанаваў на старшыню канферэнцыі вядомага мясцовага дзеяча БГКТ Аркадзя Сулiму, кандыдатуру якога прысутныя аднагалосна прынялі. Ён жа прадставіў парадак дня, прэзідыум канферэнцыі і папрасіў члена Прэзідыума ГП Міхася Хмялеўскага выступіць з дакладам аб заданнях аддзела і гурткоў.

Дакладчык звярнуў увагу на неабходнасць культывавання нацыянальнай свядомасці, на значэнне і пашану да роднай беларускай мовы, песні, традыцый і звычаяў, а таксама на супрацоўніцтва з іншымі арганізацыямі. „Добрай з'явай з'яўляецца той факт, — падкрэсліў дакладчык, — што ў Дуброве і вёсках Дуброўшчыны не толькі не гасне пачуццё прыналежнасці да беларускай нацыянальнасці і патрэба існавання нашай беларускай грамадска-культурнай арганізацыі, але ў апошніх гадах гэтае пачуццё нацыянальнай спецыфікі прыцягвае да дзеяння, да гуртавання і яднання беларусаў, выклікае зацікаўленне гісторыяй і культурай беларускага народа".

Пасля выбару камісіі пастаноў і выбарчай камісіі распачалася дыскусія. Прадстаўнікі паасобных гурткоў, якіх пакуль што налічваецца 10 з 170-цю членамі, гаварылі аб неабходнасці разбудоўваць арганізацыю, аб недахопе спецыялістаў, якія маглі б дапамагаць стварэнню харавых калектываў і іх працы (а спяваць на Дуброўшчыне вельмі любяць), аб падпісцы на „Ніву" і аб патрэбе навучання ў школах беларускай мовы.

— На першым месцы нашых заданняў павінна быць увядзенне беларускай мовы ў некаторых школах, на другім месцы — павелічэнне падпісчыкаў „Нівы". Неабходна нам, — гаварыў Мікалай Самойлік, — заняцца песняй, каб яна так, як калісьці, упрыгожвала нашы вёскі і вечарамі чувацъ была далёка. Трэба нам таксама стварыць цэнтр беларускай культуры ў Ячне ці ў Грабенях.

Яраслаў Гічан паінфармаваў, што падпіска „Нівы" на квартал каштуе ўсяго 104 зл, а на год — 416 злотых. (— Гэта куды

(Працяг на стар. 4)

НА МЯЖЫ

АБ ЦАНЕ ПАПУЛЯРНАСЦІ

ЧАСТКА VII

Калісьці ў БССР я прымаў удзел у аўтарскай сустрэчы. Удзельнічалі ў ёй таксама вядомы пісьменнік, якога можам назваць народным, і ў істоце нікому невядомы пісарчук, які апублікаваў некалькі мізэрных твораў.

Калі мы прапіхаліся праз натоўп да сцэны, я заўважыў вельмі розныя паводзіны „народнага" і „пісарчука". Першы ішоў горда, з высока паднятай галавой, не звяртаючы найменшай увагі на акружаючых яго людзей. Затое „пісарчук" пакуль дайшоў да сцэны — а было да яе ад дзвярэй метраў семвосем — па дарозе пагладзіў па галоўках некалькі дзетак, прывітаўся за руку з некалькімі дзядзькамі і барадатымі дзядамі. Учыніў вялікае радаснае замяшанне сярод дзяўчат і жанчын: адну абняў, другую ўшчыпнуў, трэцюю абхваціў рукамі і падкінуў угору, чацвертую пацалаваў у шчочку, пятай сказаў прыемнае слова. І дзякуючы гэтаму, ужо ідучы да сцэны, выклікаў да сябе вялікую сімпатыю. Разам з яго крокамі да сцэны каціўся адабральны і прыязны гоман, у якім можна было адрозніць сказы: „Вось маладзец!", „Во гэта чалавек!", „Такіх бы прысылалі заўсёды!"

Калі пісьменнікі сядзелі на сцэне ў прэзідыуме, „народны" прадаўжаў сваю гібельную праграму: сядзеў надуты і горды, звысока глядзеў на натоўп, да якога, здавалася, не мае ніякай справы. Адчувалася, што ён думкамі недзе вельмі далёка і што апынуўся сярод гэтых людзей быццам выпадкова або не па сваёй волі. Затое „пісарчук" развіваў дасканала сваю праграму яднання з народам, усё болей заваёўваючы яго сэрцы і пачуцці. „Пісарчук" аднаму ўсміхнуўся, другому махнуў рукой, трэцяй — падміргнуў.

Зразумела, што першым падняўся „народны". Я ўважна прыслухоўваўся да яго слоў. Было ў іх многа арыгінальнага, цікавага і ўласнага. Адчувалася, што гэтыя словы — вынік многагадовых роздумаў аб жыцці і людзях. Аднак натоўп не слухаў „народнага". Ён прайграў сваю баталію пры ўваходзе і цяпер нельга было адбіць страчаную пазіцыю. Людзі нібы і слухалі „народнага", але глядзелі на „пісарчука" і было відаць, што цярпліва чакаюць яго выступлення.

Калі „народны" скончыў, тамсям нехта хлопнуў у далоні і на гэтым скончылася. Хоць вядучы сустрэчу моцна заахвочваў сабраных, каб задавалі „народнаму" пытанні, пытанняў такіх не аказалася.

Урэшце выступіў „пісарчук". Гаварыў ён банальныя рэчы. Не было ў іх ні арыгінальнасці, ні літаратурнай вартасці. „Пісарчук" расказаў некалькі банальных анекдоцікаў, выкліка-

(Працяг на стар. 5)

З БЕЛАРУСКАГА ДРУКУ

(„Літаратура і мастацтва")

„НЕ ЗАГАСНУЦЬ ЗОРКІ Ў НЕБЕ..."

ДА 125-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ МІКАЛАЯ ЯНЧУКА

...Прафесар гаварыў студэнтам нядаўна адкрытага Беларускага дзяржаўнага універсітэта аб таленавітым народзе, які стварыў неацэненыя духоўныя і матэрыяльныя скарбы, даў сусветна вядомых дзеячаў навукі, культуры, літаратуры. Як зачараваныя слухалі яго першыя студэнты універсітэта. І ніхто з іх не ведаў, што слухае прафесара Мікалая Андрэевіча Янчука апошні раз.

Прачытаўшы лекцыі, М. Янчук сеў у цягнік, які ішоў у Маскву. Там ён жыў, лекцыі чытаць ездзіў у Мінск з Масквы. Праз некалькі дзён Мікалай Андрэевіч адчуў сябе блага — тыф зваліў яго, перасіліць жа хваробу ён не змог. 6 снежня 1921 г. М. Янчука не стала.

Смерць выдатнага вучонага — філолага, этнографа, фалькларыста, музыказнаўца — была цяжкай стратай для айчыннай навукі. Шмат зрабіў ён у галіне славяназнаўства, у тым ліку і беларусазнаўства.

Нарадзіўся Мікалай Андрэевіч Янчук 29 лістапада 1859 г. у сяле Карніцы Канстанцінаўскага павета Сядлецкай губерні (зараз тэрыторыя ПНР) у сялянскай сям'і. Пасля паспяховага заканчэння сельскага вучылішча бацька захацеў прадоўжыць яго адукацыю. Да паступлення ў гімназію Мікалая падрыхтаваў сельскі настаўнік Антон Мазаноўскі, гуманны высокаадукаваны чалавек (быў звольнены з Холмскай духоўнай семінарыі за ўдзел у паўстанні 1863 г.). Восенню 1871 года Мікалай Янчук пачаў вучыцца ў Бельскай гімназіі. Цяжкое становішча сям'і балюча адбівалася на самаадчуванні хлопчыка: бацька трапіў у турму за спробу абараніць непрымальную для царызму і праваслаўя дзядоўскую (уніяцкую) веру, старэйшы брат памёр, сам жа ён доўгі час пакутаваў ад таго, што па патрабаванні бацькоў павінен быў прытрымлівацца уніяцтва, астатнія ж вучні гімназіі былі праваслаўныя і здзекаваліся з яго.

У фарміраванні поглядаў і адукацыі Мікалая Янчука вялікую ролю адыграла сям'я Я. Гарднера — камісара па сялянскіх справах у г. Бельску. Жонка яго, жанчына інтэлігентная і вельмі чулая да людзей, была стрыечнай сястрой Д. Пісарава. Яна прыахвоціла да заняткаў мовамі і музыкай Мікалая. Пазней ён з удзячнасцю ўспамінаў пра гэтыя заняткі музыкай, што паслужылі яму як фалькларысту. Праз колькі год М. Янчук разам з сям'ёй Гарднераў пераехаў у Маскву, дзе паспяхова скончыў 5-ю гімназію і паступіў у Маскоўскі універсітэт. З трэцяга курса пачаў займацца на славяна-рускім аддзяленні старажытнарускай літаратурай і народнай славеснасцю ў вядомага вучонага прафесара М. Ціханравава, на кафедры якога ён і застаўся пасля заканчэння універсітэта для падрыхтоўкі да экзамена на ступень магістра рускай літаратуры. Адначасова захапляўся ён этнаграфіяй і фальклорам.

Вуснапаэтычныя творы Янчук пачаў запісваць, калі яшчэ вучыўся ў гімназіі. Больш кваліфікавана пачаў ён запісваць абрады і фальклорныя творы пасля заканчэння універсітэта. У 1885 г. з'явілася апісанне поўнага вясельнага абраду жыхароў Карніцкага прыходу, у якім Янчук дае таксама характарыстыку мясцовай гаворкі і прыводзіць нотныя запісы. У 1887 г. работа была надрукавана ў „Трудах Отдела этнографии", атрымала станоўчую ацэнку, і ён стаў членам Этнаграфічнага аддзела Таварыства аматараў прыродазнаўства, антрапалогіі і этнаграфіі пры Маскоўскім універсітэце. Праз пэўны час яго прызначылі сакратаром аддзела. Горача цікавіўся Мікалай Андрэевіч і антрапалогіяй, а калі ў 1886 г. ездзіў у камандзіроўку на Літву і Беларусь, зрабіў і антрапалагічныя даследаванні, вымярэнні.

Разам з этнографам М. Харузіным Янчук склаў „Праграму для збірання этнаграфічных звестак", у якой упершыню збіранне этнаграфічна-фальклорных матэрыялаў было пастаўлена на належную навуковую вышыню. Па прапанове М. Янчука і М. Харузіна пачаў выдавацца часопіс „Этнографическое обозрение", якому Янчук аддаў 12 гадоў бескарыслівай працы. У часопісе былі апублікаваны матэрыялы па этнаграфіі і фальклоры Е. Раманава, Я. Ляцкага, М. Доўнар-Запольскага, М. Нікіфароўскага, У. Дабравольскага, П. Шэйна і многіх іншых.

Пасля Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі М. Янчук стаў прафесарам Маскоўскага універсітэта. У 1918 г. ён пачаў чытаць курс гісторыі беларускай літаратуры ў Беларускім народным універсітэце ў Маскве, выкладаў таксама гісторыю ўкраінскай літаратуры, а ў 1921-1922 г.г. павінен быў чытаць курс этнаграфіі. Актыўны ўдзел прымаў М. Янчук у стварэнні Беларускага дзяржаўнага універсітэта, працаваў у спецыяльнай камісіі па яго арганізацыі і быў зацверджаны прафесарам кафедры беларускай літаратуры і этнаграфіі.

Адной з першых буйных прац М. Янчука была „Па Мінскай губерні (нататкі з паездкі ў 1886 годзе)". Вучоны не абмяжоўваецца тут толькі публікацыяй матэрыялаў, сабраных пры археалагічных раскопках і антрапаметрычных вымярэннях, запісамі абрадаў і народна-паэтычных твораў. Ён абвяргае многіх папярэдніх даследчыкаў, якія выказвалі няправільныя думкі аб беларусах, іх жыцці, побыце, творчасці, характары. Янчук адзначае асаблівасці адзення беларусаў, іх жылля, сядзібы, вераванняў, мовы і інш.

Найбольшае месца ў працы займаюць песні, запісаныя самім Янчуком у 1886-1887 г.г. або дасланыя яму. Каштоўнасць збору павялічваюць нотныя прыклады, якіх нямала змясціў вучоны ў дадатку. Сярод 158 песень, якія змясціў збіральнік, ёсць вясельныя, радзільныя, хрэсьбінныя, калядныя і валачобныя, масленічныя, веснавыя, купальскія, жніўныя, летнія, гістарычныя, пазаабрадавыя лірычныя песні, балады. Многія песні ў заўвагах параўноўваюцца з варыянтамі песень, апублікаванымі П. Шэйнам, П. Бяссонавым, Е. Раманавым, Я. Чачотам і інш.

У кнізе „Курс беларусазнаўства. Лекцыі, чытаныя ў Беларускім народным універсітэце ў Маскве летам 1918 года" Янчук змясціў „Этнаграфічны нарыс Беларусі", у якім ён спрабуе вызначыць паходжанне беларусаў, паказаць іх рассяленне і колькасць, псіхалогію. У нарысе даследуецца духоўная і матэрыяльная культура беларускага народа.

Янчук абвяргае сцвярджэнне, што беларускі народ не пявучы. Такая думка складаецца ў выніку павярхоўнага знаёмства з беларускімі песнямі. Даследчык узрушана характарызуе беларускія народныя песні, адзначае іх багаты змест. Ён падкрэслівае, што спевы беларускіх жанчын дасягаюць нярэдка высокага лірызму і глыбокай задушэўнасці, напрыклад, у некаторых вясельных, любоўных і сямейных песнях, у веснянках, купальскіх „спевы набываюць характар радаснага гімна, поўнага сілы і настрою. Хто раз чуў урачыстую песню вясне, выкананую хорам беларускіх дзяўчат ва ўнісон, на поўную сілу, з бясконцымі ферматамі ў канцы, якія губляюцца ў бязмежнасці, той ніколі яе не забудзе", — зазначыў М. Янчук. Ён падкрэсліваў вялікі ўплыў беларускай песеннай творчасці на пісьменнікаў і кампазітараў: „Гэта беларуская песня сваёй мелодыяй у значнай ступені ўспаіла музу Манюшкі, а сваім славесным зместам беларуская паэзія насыціла душу сваіх блізкіх землякоў Міцкевіча, Сыракомлі і іх паслядоўнікаў у польскай літаратуры".

Курс па гісторыі беларускай літаратуры, прачытаны Янчуком у Беларускім народным універсітэце ў 1918 г., быў надрукаваны ў 1922 г. асобнай кніжкай „Нарысы па гісторыі беларускай літаратуры. Старадаўні перыяд". Вучоны раскрывае гістарычныя ўмовы ўзнікнення і развіцця беларускай пісьменнасці, характарызуе літаратурную дзейнасць Ф. Скарыны, С. Буднага, В. Цяпінскага, разглядае юрыдычныя помнікі, Літоўскі статут, прамову Мялешкі, беларускія летапісы, аналізуе свецкія аповесці.

Дзве працы М. Янчука былі прысвечаны найноўшай беларускай літаратуры. У „Нарысах беларускай літаратуры" ён змясціў раздзел „Найноўшая беларуская літаратура і яе дзеячы". У гэтым раздзеле коратка характарызуецца развіццё беларускай літаратуры ў пачатку XX ст., аналізуецца творчасць Якуба Коласа, Янкі Купалы, Максіма Багдановіча і іншых пісьменнікаў, паказваецца роля віленскага і пецярбургскага беларускіх літаратурных гурткоў.

Важна адзначыць, што і сам М. Янчук пісаў вершы і апавяданні на беларускай мове пад псеўданімам Мікола Грымот. Захаваўся рукапісны зборнік яго вершаў (1916 г.). Спрабаваў ён сілы і ў драматургіі, і музыцы. Напісаў некалькі п'ес на ўкраінскай мове, якія ставіліся

(Працяг на стар. 5)

БЕЛАРУСКІ ФАЛЬКЛОР

Апошнім акордам радзільна-хрысцінных абрадаў з'яўляецца хрысцінная бяседа. Апрача галоўных персанажаў гэтай урачыстасці: бабкі, кумы і кума і бацькоў дзіцяці, бралі ў ёй удзел выключна сямейныя асобы. Хрысцінная бяседа праводзілася ў свабоднай атмасферы. Звярнуў на гэта ўвагу выдатны збіральнік беларускага фальклору П. Шэйн:

„Пискливыми безобразными голосами жонки поют песни, им подтягивают мужчины и начинаются самые неприличные шутки не только словом, но и делом — в чем же может быть стеснение, так как на „хресьбины“ собираются только женатые; холостые мужчины и девушки на „хресьбины“ не допускались“.

Гэтая, здавалася б, крайняя і тэндэнцыйная характарыстыка хрысціннай бяседы знаходзіць пацвярджэнне ў многіх старэйшых жыхароў усходняй Беласточчыны. Варта тут спаслацца на выказванне жыхара вёскі Скрабляні Сцяпана Лісаўца.

„Пра хрысціны пытаеш, брацішку, то скажу табе пра хрысціны. Бывало, панятно, па-рознаму. Часамі зыдуцца, выпʼюць, паспяваюць і разыдуцца па хатах, а бывало і наоборот. От, так хоць бы ждала сям'я многа лет сына, а тут усё дочкі і дочкі, аж урэшце ўзяў і нарадзіўся сын. Або і наоборот: мае сем сыноў, хоча дачкі і ўрэшце нарадзілася дачка. Але не думай, што возьме табе і так адразу народзіцца тое, што хочаш. Трэба было і да шаптух і да знахараў папахадзіць і розных спосабаў наўжываць, а баба то і папамаліцца і паплакаць перад якоюсь там чудатворнаю іконаю, каб урэшце нарадзілася тое, што хацелі. Ну, калі ўжо ўрэшце тое сталася, то пчаслівыя бацькі не шкадавалі грошай на водачку, давалі ўдоволь. Ну так што? Пазбіраюцца, а вядомо, што ішлі тады на хрысціны толькі сямейныя і кажды мужчына абавязкова бутэлечку, а то і дзве нёс, як дадуць па пляшках, як урэжуць у бубен або ў гармонік, як грымнуць песню. З пачатку дружно, а потым сталамі, а пазней кожны сабе. Хто ў танцы прэ, хто пад стол спаўзе, а хто, пабачыўшы, што ўласная баба п'яна напавал, схваціць чужую і валачэ або ў адрынку, або ў сено, або ў корчыкі, або ў сенцах прымасціцца і дзяжыць. І што ты, брацішку, думаеш, ружанцы там адмаўляюць? Барані Божа, да грэху кожны лезе. А бывало і так, што варочаешся з такога дзела, як бы і не лысы, глядзіш, а мужык тае бабы, каторую ты толькі што абрабіў, тваю ўласную родную жонку паганіць! Ну, то як ты будзеш захоўвацца? Бярэш якога прача і па лобе гіцля. Але на хрысцінах моцна пабіцца не давалі, зараз набягалі, развалакалі, па міровую прыказвалі выпіць і зноў за стол і зноў за водку. Пілі моцна і весяліліся моцна, але аб дзеле не забывалі. Калі быў „городзей“, то городзілі, калі была „каша“, то елі, калі трэба было правезці кумоў на баране, то правезлі, так, што толькі пыл або снег узнімаўся стаўбом. Бо бачыш, браток, абычай — дзела святое і трэба было яго поўнасцю спаўняць, каб, значыцца, дзіця так расло і гадавалася так як трэба і на радасць людзям і на радасць Богу. А сягоння, брацішку, якія там хрысціны, гэта вяліке гаўно, а не хрысціны!“

Трэба прызнаць, што ў прыведзенай характарыстыцы не бракуе паўнакроўнай характарыстыкі, якая і з'яўляецца істотай фальклору.

А. Баршчэўскі

Фота Віктара Волкава.

КАЛЯНДАР

Дваістасць у працэсе жыцця і акружаючай прыродзе былі чалавеку вядомымі з давен-даўна, а ўжо напэўна з тых пор, калі пачаў кіраваць ім не просты інстынкт, а розум. Факт прыходу чалавека на свет і яго зыходу, склаў паняцце пачатку і канца яго зямнога быту. Гэтыя ж самыя законы назіраў ён і ў акружаючым яго свеце. Змены дня і ночы, гадавое паданне і ўзніманне сонца, абуджэнне і заміранне прыроды — гэта тыя прызнакі-законы, якія мелі непасрэдны ўплыў на працэс яго жыцця. Яны сфармавалі заканамернасць учынкаў чалавека і парадак выконвання паасобных дзеянняў. Таму кожную наступаючую рэгулярную змену ў прыродзе папярэджвалі рытуальныя абрады, якія мелі запэўніць чалавеку не спрыяльнасць. А змены гэтыя былі ў асноўным звязаны з сонцастаяннем. Калі сонца ўзнімалася, чалавек ведаў з назірання, што наступіць ажыванне прыроды і што трэба выконваць такія, а не іншыя дзеянні, звязаныя ў асноўным з выхадам у поле. Паданне сонца азначала заміранне жыцця ў прыродзе і прарочыла надыход зімы. Гэта і склала гаспадарчы каляндар і звычаі, звязаныя з яго паасобнымі момантамі. Паняцце сённяшняга Новага года і лікавых дат для арыентацыі ў працэсе часу — з'ява пазнейшая. І яшчэ доўга чалавек не лікамі дзён у месяцы кіраваўся ў сваёй палявой працы, а святамі, якія паказвалі і бралі свой пачатак з заканамернасці цыклічных змен у прыродзе.

Каляндар — назва якая бярэ свой пачатак ад лацінскага слова calendae, што абазначае інакш — першы дзень месяца. А гэта бярэцца ад таго, што ў старажытным Рыме даўжнік у кожны першы дзень кожнага месяца плаціў свае даўгі. Перыядычныя з'явы ў прыродзе — вярчэнне Зямлі вакол Сонца і ўласнай восі, вярчэнне Месяца вакол Зямлі — далі пачатак спробам стварэння сістэмы часазлічэння. Імкненне пагадніць з сабою гэтыя тры з'явы назірання часазмену прывялі ў розных народаў да стварэння трох відаў календароў — месячнага, месячна-сонечнага і сонечнага.

Прыкладам месячнага календара з'яўляецца каляндар мусульманскі, дзе працягласць месяца звязваецца з квадравымі зменамі Месяца. Быў ён прыняты некаторымі народамі Азіі і Афрыкі. Год, які паводле яго складаўся з 354 дзён, дзяліўся на 12 месяцаў з пераменнай працягласцю па 29-30 сутак.

Асновай календара сонечна-месячнага, які выкарыстоўвалі ў старажытнай Вавілоніі, Кітаі і Грэцыі, было ўзгадненне квадраў Месяца з гадавымі рухамі Сонца. Адным з такіх сонечных календароў быў каляндар старажытна-егіпецкі, якім паслугоўваліся ў 4 ст. да нашай эры. Год у ім налічваў 12 месяцаў кожны па 30 дзён. У канцы года дадавалі пяць дзён дадатковых.

Сонечны каляндар паслужыў сучаснаму часазлічэнню Разв-

(Працяг на стар. 6)

Гутарка дзядзькі Максіма

КАБ БЫЎ МАЛОДШЫМ

Ідэя мяне мучыла ад учарашняга дня. А ідэя гэта вялікая, амаль дзяржаўнага значэння, а можа і шырэйшага яшчэ, бо не толькі ў адной Польшчы такая бяда з жыллёвым ды інвентарскім буданіцтвам. Колькі трэба чалавеку нахадзіцца, наездзіцца, накланяцца, каб урэшце купіць якую тысячу штук цэглаў або гэтага сіпарэксу. За адну цагліну трэба заплаціць сама меней 15 злотых, не лічачы перавозу, на які яшчэ столькі ж спатрэбіцца, бо ўсе таксісты і трактарысты цану сабе ведаюць. А тут на адну печку з комінам спатрэбіцца да паўтары тысячы цэглаў, не лічачы ўсіх іншых дадаткаў. Аднаго парадачнага вепрука даводзіцца прызначыць на матэрыялы, а другога майстру аддаць, бо і гэты народ дзярэ шкуру. Калі яго парадачна не накорміш, не напоіш і яшчэ тры тысячы ў дзень зарабіць не дазволіш, дык і гаварыць з табою не захоча, такі ганарысты народ.

Можна падумаць, што не ўсе клепкі ў мяне на месцы, але ўсё па прычыне гэтай ідэі, якой я заразіўся ў час пабыўкі ў майго зяця ў Беластоку. Палашка паслала мяне, вядома, з іх доляй усяго мяснога, каб Каляды было чым спраўляць. А калі ёсць закуска, дык знойдзецца і пад закуску. Мая дачушка стала ўжо спецыялісткай па перапрацоўцы звычайнага белага цукру ў штосьці шмат мацнейшае, хаця і гадкае, але не горшае ад таго напітку, якім частуюцца ўсе інтэлігенты і без якога лепш да лекараў не падыходзіць.

Апынуўся я ў кампаніі адных магістраў, інжынераў, дактароў і дацэнтаў. Проста хаця ты пад стол хавайся. А найгорш было, калі прыйшлося мне закусваць. Ад хвалявання забыўся, што рабіць з шынкай, хлебам, нажом, вілкамі і ўласнымі пальцамі. У якой чарзе ўсім гэтым карыстацца. Бачыў я, што дачка мая таксама за мяне хвалюецца, бо

(Працяг на стар. 7)

АБ ЦАНЕ ПАПУЛЯРНАСЦІ

Гр-н Алесь Барскі, паважаны аўтар цыкла „Аб цане папулярнасці", ставіць пытанне рабом: чаму чытачы не адклікаюцца на паэзію і прозу нашых аўтараў, маўчаць, бы вады ў рот набраўшы.

Па-мойму, прычын такога стану трэба шукаць у асяроддзі беларускай творчай інтэлігенцыі.

1. Боязь саміх творцаў. Каб, прапагандуючы сваіх сабратаў па пяру, не панізіць сябе (канкурэнцыя).

2. Нашы паэты і празаікі замкнуты ў сабе. Далей свайго панадворка нічога не бачаць. А так далей быць не можа. Жыццё ідзе наперад, нельга адставаць. Адсюль і неадкладная неабходнасць ісці з народам і працаваць сярод народу. Сустракацца з ім, весці з ім размову аб сваёй працы, выслухоўваць яго думку.

3. Такія мерапрыемствы (сустрэчы), павінны быць добра падрыхтаваны і загадзя аб'яўлены — на некалькі тыдняў раней — праз „Ніву", плакаты і інш. А ў нас аб сустрэчы з аўтарам, як і з мастацкім калектывам, даведваешся ў апошні дзень.

4. Некаторыя чытачы вашай паэзіі і прозы мелі б што сказаць вам, але не хапае ім смеласці выступіць публічна.

5. Неабходна выпрацаваць графік дзейнасці і выконваць яго тэрмінова.

6. Абавязкова арганізаваць для грамадства семінары на тэму: „Чаму служыць паэзія і проза".

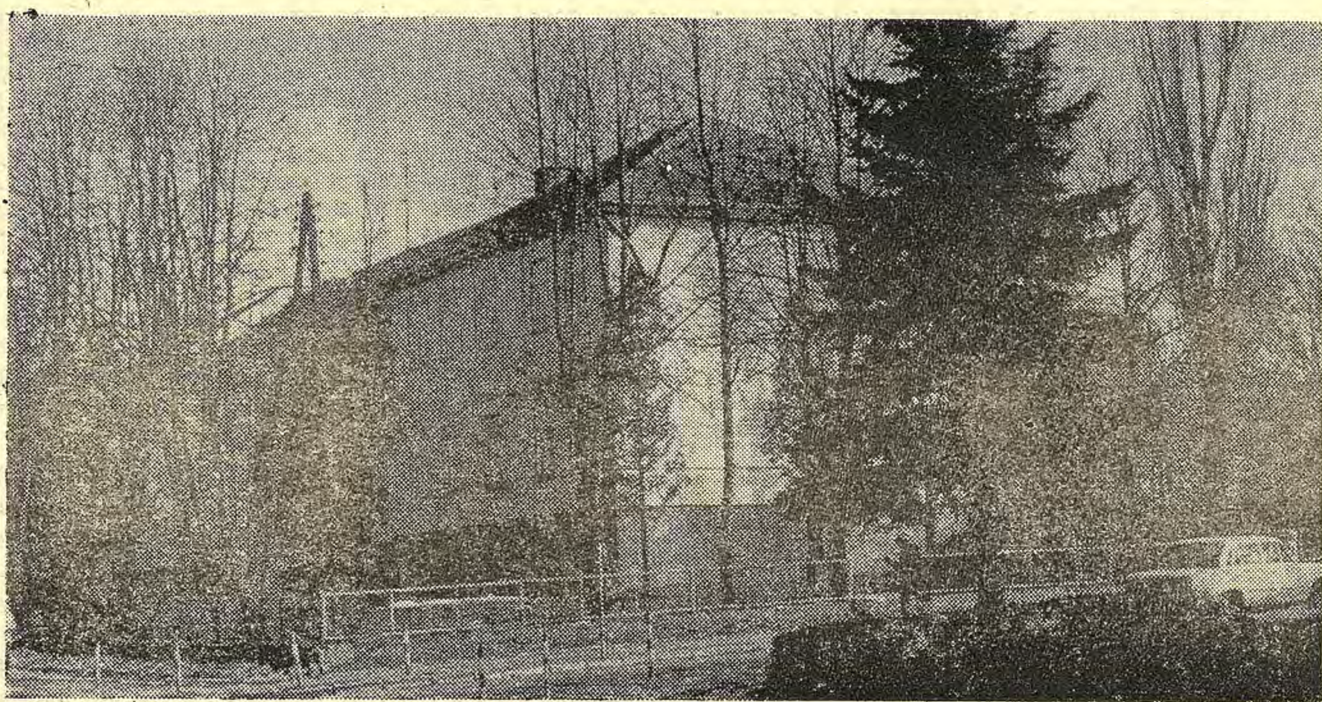
Адносна вашай паэзіі. Вымушаны прызнаць, што яна на высокім узроўні і ў асноўным любоўнага характару. Не хапае ў ёй сучасных палітычных падзей у свеце.

Адносна вашай прозы. Пра Янку Купалу і яго літаратурную спадчыну напісалі дужа цікава. Пажадана было б выдаць гэта асобнай кніжкай.

Урэшце, я вымушаны адзначыць, што не многім паэтам пры жыцці курылі фіміям і спявалі „Алілуя". Затое пасля смерці іх ставілі на п'едэстал.

А цяпер звяртаюся да вас як да старшыні Галоўнага праўлення БГКТ і старшыні літаб'яднання „Белавежа". Пара запрэгчы ўсіх у калясніцу працы на культурна-асветнай ніве!

К. Сідаровіч

Дом культуры ў Дуброве Беластоцкай. Фота Юркі Трачука.

АДДЗЕЛ БГКТ У ДУБРОВЕ

(Працяг са стар. 1)

менш, як паўлітра водкі, — пажартаваў нехта). І таму яна павінна быць у хаце кожнага члена БГКТ. — А Беларускія календары мы мелі толькі тады, калі ў Дуброве працаваў Пётр Германюк і з асабістай ініцыятывы развозіў іх па вёсках — сцвердзіў ён. — „Гаварыць лёгка, а выконваць цяжка, таму трэба разважна планаваць, каб можна было ўсё гэта пераўтварыць у жыццё.

Аляксандр Бароўскі выказаў думку наконт вялікага значэння канферэнцыі. Вельмі важна, каб у дзейнасць актыўна ўключалася моладзь, бо яна нас, старэйшых, заступіць ва ўсім. Далей Аляксандр Бароўскі падтрымаў той пункт з выступлення прадстаўніка гуртка з горада Аўгустова (аўгустоўскі гурток далучаны да Дуброўскага аддзела) Пятра Германюка, які датычыў беларускага прадстаўніцтва ў Сейме.

Мікалай Жданук закрануў справы рэпертуару для калектываў на беларускай мове.

Прадстаўнік Гмінна-гарадскога камітэта ПАРП Эдвард Стжалкоўскі выказаў задавальненне з прычыны выбараў праўлення аддзела ў Дуброве. „Трэба культываваць беларускую культуру, трэба пашыраць пачытнасць „Нівы" і варта арганізоўваць курсы для дарослых на беларускай мове. Ва ўсіх сваіх пачынаннях праўленне аддзела знойдзе падтрымку і дапамогу мясцовага камітэта партыі". Тварыш Стжалкоўскі падзякаваў прадстаўнікам ГП за карыснае супрацоўніцтва і за прыезд на Дуброўшчыну харавых калектываў БГКТ з Гайнаўкі і Бельска.

Бернард Гелажын у сваёй прамове запэўніў, што гмінная рада ПРОНу, якую ён узначальвае, таксама будзе ствараць спрыяльныя ўмовы для праўлення Дуброўскага аддзела.

Дыскусію падсумаваў намеснік старшыні ГП БГКТ Янка Зенюк, які таксама расказаў прысутным аб тых пытаннях, якімі цяпер займаецца Прэзідыум ГП, а таксама выказаў упэўненасць, што палітычныя і адміністрацыйныя ўлады Дубровы, а ў першую чаргу тыя ўстановы, якія займаюцца справамі культуры, будуць займацца таксама справамі беларускай культуры, бо гэта не ласка, а іх кроўны абавязак.

Наступным пунктам працы канферэнцыі былі выбары праўлення аддзела і рэвізійнай камісіі. І так, у склад праўлення выбрана 17 чалавек, а ў склад рэвізійнай камісіі — 3 асобы. Пасля праўлення выбрала прэзідыум у наступным складзе: Аркадзь Суліма — старшыня, Іван Ляўко — намеснік старшыні, Пётр Якавюк — сакратар, Анна Дземях — скарбнік, Мікалай Самойлік, Мікалай Жданук і Іван Суліма — члены.

Рэвізійную камісію ўзначаліў Мікалай Гапунік. Аляксандр Бароўскі і Іван Жаваранак — члены.

Канферэнцыя закончылася прыняццём пастаноў.

Міхась Сваяк

(Працяг са стар. 1)

ГУШЧЭВІНА

Грудком, Пад Ляском, Пад Яблыняю, у Грэблі, у Канцы Гародаў, Шыршы Палоскі — паказваюць, што вёска хутчэй за ўсё была пасаджана на „сырым корані". Можа толькі тая частка сялецтва, якая завецца Грушкі і раслажана на пагоркавым узбярэжжы Нараўкі, магла быць раней загаспадаранай і нейкім чынам звязанай з тым „дваром", пасля якога на рацэ Нараўцы засталося ўрочышча Дворны Грудок. Таямніцай спавіты таксама стромкі надрэчны пагорак Бела Гара, на якім да 1941 г. стаяла леснічоўка.

У прымыкаючай да Гушчэвіны частцы пушчы працякае рэчка Брашча (правы прыток Нараўкі) і вылучаючча ўрочышчы Альхоўскі Кут, Гойданка, Пад Грудком і паўстаўшая нядаўна назва Каля Лагераў (у 1939-40 г.г. там быў вучэбны лагер савецкіх войск). Паблізу вёскі ўрочышча Пад Ершком — гэта след па колішняй карчме, якую „трымаў" яўрэй.

Даўнія тутэйшыя сялянскія роды: Бароўскі, Зубрыцкі, Леўша, Насута, Раманчук, Сачко, Скепка; звяліся: Кабаць, Трусевіч; прыбылі: Андрушка, Мэлеш, Тымчэнка.

Аж да апошніх дзесяцігоддзяў асноўнай падпорай малазямельных гушчэвінцаў была праца на сплаве ды ў пушчы. Тое, што яны разумелі, любілі пушчу і дрэва, відаць па строі і прыгажосці іхніх будынкаў, сталяркі, драўляных вырабаў штодзённага ўжытку. Тут займаліся вырабам калёсаў (Трусевіч), бочак (Мэлеш), былі і зайдлыя паляўнічыя (Трахім Кабаць), не кажучы ўжо пра збіранне грыбоў ды ягад сабе і на продаж, жалудоў — свінням.

Апошняя вайна вельмі жорстка абышлася з Гушчэвінай.

У Польскім Войску ў абароне Варшавы загінуў у верасні 1939 г. Мікалай Насута. У Людовым Войску Польскім служыў і загінуў Уладзімір Скепка. Многія прымалі ўдзел у верасеньскай кампаніі 1939 г. і вярнуліся дамоў. Гітлераўцы 31 ліпеня 1941 г. пацыфікавалі Гушчэвіну: людзей выгналі ў Заблудаў і навакольныя вёскі, а будынкі спалілі. Ахалаўшы ад гэтай зверскай расправы з ні ў чым не вінаватым сялом, людзі тайком пачалі перабірацца бліжэй родных папялішчаў, а ночну на сваіх палетках яны жалі, касілі, капалі бульбу ды гародніну. Тады фашысты другі раз вылавілі гушчэвінцаў і вывезлі іх у Беласток. Аднак ужо ў першыя дні пасля вызвалення Беластока амаль усе яны вярнуліся ў родную мясціну — на сялібах шумела ў рост чалавека крапіва, а навокал прасціраліся аблогі. Адбудоўваццa было страшэнна цяжка — жанчыны нараўне з мужчынамі секлі лес, цягалі бярвенні, трачкавалі, дапамагалі класці зрубы. Не было ніякай дапамогі ад дзяржавы, бо ўся краіна была папялішчам. Да таго перашкаджалі банды рэакцыйнага падполля, у 1945 г. яны забілі лесніка Мікалая Леўшу.

Пастунова Гушчавіна адбудавалася, адрадзілася, заяснела смалістымі зрубамі і светлымі вокнамі. Яна не толькі зраўнялася з сёламі, якія не былі знішчожаны ў вайну, але ў многім апярэдзіла іх і цяпер належыць да перадавых вёсак у гміне. Жыве тут 151 жыхар (82 мужчын і 69 жанчын), у тым ліку 39 чалавек ва ўзросце да 18 год. Значыць, Гушчэвіна — вёска перспектыўная. Тут у 50 гаспадарак 250 га ўжыткаў, на якіх сеюць 3,5 га пшаніцы, 44 га жыта, 43 га аўса і мяшанак, 2,5 га ячменю, садзяць 33 га бульбы, гадуюць 144 штукі быдла, у тым ліку 77 дойных кароў, 180 свіней, у тым ліку 20 свінаматак, 63 авечкі і ўсяго 22 кані! У вёсцы 17 трактароў і многа сельскагаспадарчых машын. За 1983 г. найбольш сельскагаспадарчай прадукцыі прадалі: Лявон Бароўскі — на 464.200 зл., Іван Мэлеш — на 447.700 зл., Яўген Раманчук — на 447.200 зл.

Такая ж улюбёнасць у працу, саліднасць уласціва і тым гушчэвінцам, якія, закончыўшы

АДЫШОЎ АД НАС

МІКАЛАЙ СЕДУНЬ

6 лістапада 1984 г. памёр ва ўзросце 64 гадоў Мікалай Седунь — грамадскі дзеяч, актывіст БГКТ, надта заслужаны для сваёй мясцовасці.

М. Седунь нарадзіўся 26 красавіка 1920 г. у вёсцы Самадараўка, што ля Бузулука. Яго бацькі, Максім і Аляксандра, былі сялянамі. Пасля вяртання сям'і з бежанцаў, у 1921 г. памірае бацька Мікалая. Выхоўваннем 4 малых дзяцей займаецца маці, якая таксама абрабляе 4,5-гектаровую гаспадарку. Пачатковую школу Мікалай закончыў у 1934 г. Працуе разам з маці на гаспадарцы і крыху ў лесе. У 1939 г., калі Белавежская пушча апынулася ў межах БССР, Седуня прымаюць у камянюцкі леспрамгас і даручаюць яму пасаду бракаўшчыка. Да 1941 г. жыве ён з сям'ёй у сяле Яленскі Бор (гміна Белавежа). Пасля нападу гітлераўскіх войск на Савецкі Саюз сям'я Седуня апынулася ў сяле Булкава, што ля Кобрына. Брата Мікалая, Яна (ён пры савецкай уладзе быў дэпутатам), немцы расстрэльваюць, а яго самога вывозяць на прымусовую працу ў Германію. Там ён і дачакаўся 24 лютага 1945 г. вызвалення. Прыязджае ў Белавежу і затрымоўваецца ў сваёй сястры. Пачынае працаваць у лесе звычайным рабочым, адначасова ходзіць на курс для ляснічых, які заканчвае ў 1946 г. Міністэрства лясніцтва накіроўвае яго на працу ў Ольштынскае ваяводства, у надлясніцтва Кулік. Працуе тут Мікалай два гады ляснічым. Тут таксама жэніцца. Неўзабаве вяртаецца ў свой родны кут. Ад верасня 1948 г. пачынае працаваць камісарам у надл. Нараўка. У 1949 г. прымае пасаду ляснічага ў надл. Лясная. У 1951 г. пераводзяць яго на работу ў Раён дзяржаўных лясоў у Белавежы, дзе ён спачатку працуе рэферэнтам у аддзеле кадраў, потым інспектарам у тэхнічным аддзеле аж да ліквідацыі ўстановы ў 1958 г. У тым самым годзе атрымаў пасаду ляснічага ў надл. Звярынец. У 1961 г. выбіраюць яго старшынёй Прэзідыума Грамадскай рады нарадовай у Белавежы, у сувязі з чым Седуня адпускаюць з працы ў лясніцтве. У 1969 г. Седунь з увагі на пашкоджанае здароўе, адмаўляецца старшынстваваць радзе і вяртаецца на працу ў лясніцтва. Трапляе ў надл. Белавежа і тут працуе інструктарам аж да 1981 г., калі пераходзіць на ранейшую пенсію.

М. Седунь належаў да ПАРП і многіх грамадскіх органаў і арганізацый, у якіх нярэдка выконваў адказныя абавязкі. У ПАРП, у якую ўступіў у 1951 г., у г.г. 1952-57 быў членам пленума Павятовага камітэта ў

Гайнаўцы, у г.г. 1951-56 — намеснікам сакратара, а ў г.г. 1960-70 — членам Гміннага камітэта ў Белавежы, у г.г. 1970-74 — I і II сакратаром ПОП пры надлясніцтве Белавежа. У апошні час выконваў абавязкі старшыні Гміннай камісіі партыйнага кантролю ў Белавежы. У г.г. 1955-82 быў грамадскім, потым гмінным радным. У г.г. 1961-69 быў старшынёю Прэзідыума Грамадскай рады нарадовай. Ад 1961 г. быў членам мясцовай гміннай спулдзельні, у якой ад 1963 г. выконваў абавязкі члена наглядальнага савета, у г.г. 1965-70 — старшыні рэвізійнай камісіі савета, а ад 1971 г. аж да смерці — старшыні наглядальнага савета. У г.г. 1966-78 быў членам наглядальнага савета ВЗСР у Беластоку. Часта выбіраўся дэлегатам на спулдзельчыя з'езды ПЗГС у Гайнаўцы і ВЗСР у Беластоку. Ад 1956 г. быў членам БГКТ.

Найбольшых дасягненняў на грамадскай ніве М. Седунь дабіўся ў час выконвання абавязкаў старшыні Прэзідыума Грамадскай рады нарадовай. Супольна з тагачасным прэзасам ПЗГС у Гайнаўцы тав. Майсенем, ён актывізаваў мясцовае грамадства на будову спажывецкіх крамаў, ды не толькі ў Белавежы, але і ў іншых мясцовасцях гміны, ствараючы добрую гандлёвую сетку. Пабудаваў таксама гэесаўскія склады. Вельмі ангажыраваўся ў стварэнне Беларускага рэгіянальнага музея ў Белавежы. Па яго ініцыятыве пабудавана дарога на Пагарэльцы (некаторыя нават называюць яе „Дарогай Седуня"). Супольна з жыхарамі гміны ўдзельнічаў у будове дарогі ў Кляшчэлі. Давёў да таго, каб быў пралoжаны асфальт на шашы з Гайнаўкі ў Белавежу. а таксама на вуліцах В. Габец, Каляёвай і Вашкевіча. Яму абавязаны жыхары за ўвядзенне асвятлення вуліцаў, будову дзетсада і пажарнага дэпо. Вялікія заслугі Седуня ва ўвекавечанні месцаў масавых расстрэлаў з часоў апошняй вайны, асабліва на Броўскай дарозе. Займаўся ён таксама ўважліва зямельнымі справамі ў гміне.

Быў бескампрамісным у барацьбе з праявамі людской несумленнасці, несправядлівасці. Адзначаўся вялікай актыўнасцю, настойлівасцю. Калі прызнаў, што нешта неабходнае для грамадства гміны, не было сумнення, што справу давядзе да канца. Быў чалавекам інтэлігентным, памяркоўным у адносінах да людзей. Часта памагаў ім разабрацца ў іх жыццёвых клопатах. Дасканала арыентаваўся ў розных правілах, законах і распараджэннях.

За сваю дзейнасць атрымаў каля 50 ганаровых грамат і 17 розных ордэнаў і медаляў. Сярод важнейшых варта назваць Крыж Кавалерскі Ордэна Адраджэння Польшчы, Сярэбраны і Залаты Крыж Заслугі, Медаль 10-годдзя Народнай Польшчы, сярэбраны значок „Заслужаны

(Працяг на стар. 6)

(Працяг са стар. 2)

НА МЯЖЫ

ючы агульны энтузіязм, смех і захапленне. Калі скончыў, раздаліся гучныя доўгатрывалыя апладысменты. Пасля сабраныя закідалі „пісарчука" пытаннямі: многія з іх адносіліся да цывільнага стану „пісарчука". З характару пытанняў было відаць, што многія прысутныя жанчыны ахвотна звязалі б з „пісарчуком" свой лёс.

Пакідалі мы залу з вельмі рознымі тварамі. „Народны" меў вельмі кіслую міну. Затое „пісарчук" свяціўся, нібы сонца.

Я да сёння часта вяртаюся думкамі да гэтага здарэння, бо яно якраз і з'яўляецца каштоўным укладам да апрацоўкі тэмы „Аб цане папулярнасці". Аднак што не гавары, але папулярнасці, здабытай „пісарчуком", хаця можа для яго і вельмі дарагой, не назавеш у ніякім выпадку папулярнасцю каштоўнай.

Алесь Барскі

(Працяг са стар. 2)

З БЕЛАРУСКАГА ДРУКУ

ў тэатрах Масквы, Мінска. П'есу „Блуднікі" Янчук напісаў пабеларуску, але цэнзура не дазволіла яе ставіць, таму што, на думку цэнзара, аўтар „нацкоўвае адно саслоўе на другое", а таксама таму, што яна „напісана беларускай гаворкай, разлічана на гледачоў-сялян".

М. Янчук пераклаў на рускую мову некалькі твораў Янкі Купалы, а да верша „Не загаснуць зоркі ў небе" напісаў і музыку.

У час, калі адзначаецца 125-годдзе з дня нараджэння Мікалая Андрэевіча Янчука, выдатнага вучонага ў галіне славянскай культуры, удзячныя нашчадкі яго каштоўнай навуковай спадчыны ўшаноўваюць памяць яго, належным чынам ацэньваюць той велізарны ўклад, які ён унёс у развіццё айчыннай навукі і культуры.

Г. Пятроўская,
старшы навуковы супрацоўнік Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР.

вышэйшую адукацыю, выконваюць адказныя абавязкі: а. С. Раманчук — епіскап Лодзінска-Познанскай праваслаўнай епархіі; В. Бароўскі, А. Леўша, Ф. Скепка — інжынеры; І. Зубрыцкі, М. Сачко — эканамісты; Г. Сачко, Н. Сачко — настаўніцы, К. Кабаць, Ю. Раманчук, А. Сачко, Б. Сачко — афіцэры і падафіцэры міліцыі, Я. Раманчук — аграном, Я. Скепка — лекар, І. Зубрыцкі — падафіцэр Войска Польскага і інш.

Многа моладзі вучыцца. Аднак не ўсе яны маюць намер развітвацца з родным сялом. Найлепшы прыклад для іх — Анатоль Зубрыцкі. Гэтага сімпатычнага, цяпер ужо 33-гадовага чалавека, спачатку захапіў шырокі свет і пасля гайнаўскага агульнаадукацыйнага ліцэя ён закончыў энергетычную студыю ў Радаме. Хоць і праца была цікавая і заробкі неблагія, ён усё ж вярнуўся ў родную хату, пераняў ад старэнькіх бацькоў 14-гектаровую гаспадарку. Сёння Анатоль і яго жонка Тамара належаць да лепшых гаспадароў у вёсцы і гміне, і то не толькі таму, што збіраюць добрыя плёны і даюць немалую гадоўлю (за 1983 г. прадалі дзяржаве сельскагаспадарчай прадукцыі на амаль 400 тысяч зл.). Кожную вольную хвіліну ад занятказ на гаспадарцы, Зубрыцкія скарыстоўваюць для вытворчасці розных вырабаў з драўніны для Цэпэліі. Раней выраблялі розныя капанькі, чарпакі, падносы, цяпер жа займаюцца вырабам розных па форме днушак (стальнічак). Іхнія вырабы з пушчанскага дубу, ясеню, бярозы і іншых дрэў маюць аграмадны попыт і ў краіне і за мяжой. Цяпер Зубрыцкія нарыхтоўваюць за год каля 10 тысяч днушак і ў асноўным усё гэта ідзе ў Бельгію, Нарвегію, Федэратыўную Рэспубліку Германіі, Чэхаславакію і іншыя краіны. Арыгінальныя ў форме, з умела выяўленым натуральным узорам драўніны ды дбайна адшліфаваныя, яны маюць безліч пакупнікоў і збываць іх можна было б у дзесяць разоў болей. У сваёй даволі добра абсталяванай машынамі майстэрні. Зубрыцкія маглі б іх вырабляць многа. Але на перашкодзе ім стаяць некаторыя працаўнікі лясной адміністрацыі ў Белавежскай пушчы. Яны вельмі неахвотна прадаюць Зубрыцкім неабходны матэрыял, адносяцца непрыхільна да іхніх намаганняў павялічыць вытворчасць. Відаць, нядобразычлівасць, а то і звычайная зласлівая зайздрасць, заліваюць гэтым чыноўнікам вочы. Яны не бачаць, што праца Зубрыцкіх прыносіць ім дадатковыя цяжка запрацаваныя залатоўкі, якія яны ўкладваюць у гаспадарку, а краіне памнажаюць такую патрэбную ёй замежную валюту.

Здаецца, што Гушчэвіна ў апошнія дзесяцігоддзі адвярнулася ад пушчы. „Калісьці, як мы пасвілі жывіну ў пушчы, то трымалі па 2-3 каровы ды сядзелі без малака, — кажуць гушчавінцы. — А цяпер пасвім на сваіх гаспадарках па 3-4 штукі і малака стае і нам і ў малачарню штодня адстаўляем цэлую фуру поўных конавак". Затое пушча пайшла ў атаку на Гушчэвіну. Лясныя звяры — дзікі, сарны, алені, зубры — неаднай плоймаю вывальваюцца штоноч на гушчэвінскія палеткі і агароды ды ядуць, топчуць, рыюць, словам — нявечаць сялянскую працу. Людзі ратуюцца, як могуць: паляць па цэлых начах вогнішчы, ходзяць вакол сваіх палеткаў ды грукаюць у вёдры, бляхі; навязваюць сабак. Але гэта ўжо не памагае: зверы звыкліся і з людзьмі і з сабакамі — гоняць іх з аднаго загона, а яны бягуць на другі. Сабакі асвоіліся з дзікамі і не хочуць брахаць на іх, а дзікі такія абыякавыя да сабак, што рыюць пад самымі будамі. Ці надлясніцтва ў Грушках, якому штодзень з вокан відаць ды праз дзверы чуваць гэтае змаганне людзей з пушчай, дасць урэшце матэрыял на агароджу пушчы? Іншым жа вёскам дало! А мо яно чакае, калі дзікі яго падрыюць так, што і само рухне?..

Мікалай Гайдук
Фота аўтара

(Працяг са стар. 1)

У ПАДАРУНАК

ляе мне ў рукі, гэта вершы Васіля Віткі „*Мінскія балады*“:

„Кладуць на Нямізе снапамі,
У покат галовамі сцелюць,
Малоцяць цяжкімі цапамі
І веюць душу ад цела...“

Гэта з верша пра раку Няміга, на якой знаходзіўся старажытны Мінск, цяперашняя сталіца БССР. Нічога, што блізкае сэрцу беларусаў, не абмінуў у гэтай прыгожай кнізе Васіль Вітка.

Сягаю зрокам крыху вышэй, а тут — дух займае — Васіль Быкаў! І яго дзве кніжкі, якіх дагэтуль я не маю ў сваёй хатняй бібліятэцы: „*Пайсці і не вярнуцца*“ ды „*Знак бяды*“. Сам аўтар — сусветная слаўтасць. Творы яго рэкламы не патрабуюць, але выдавецтва „Мастацкая літаратура“ сапраўды па-мастацку падрыхтавала гэтыя кніжкі. Абедзве адкладаю сабе.

Яшчэ хочацца ўзяць творы Івана Шамякіна, але баюся, што не хопіць ужо мне грошай. Адыходзіць, аднак, ад паліцы з беларускімі выданнямі неяк не хочацца. Проста без спецыяльнага выбару бяру ў рукі „*Мастацтва Савецкай Беларусі*“ Аказваецца, гэта першы том **зборніка дакументаў і матэрыялаў** па гісторыі беларускага мастацтва: хто, калі, дзе, што... Вось дакумент № 290: „*Са справаздачы Дома народнай творчасці БССР аб праведзеным аглядзе тэрытарыяльнай самадзейнасці ў рэспубліцы*“, 23 мая 1941 г. Дакумент інфармуе, што рабочыя **беластоцкага шклозавода** ставілі ў сябе (на польскай мове!) „*Васу Жалязнову*“ М. Горкага, чыгуначнікі паказалі „*Без віны вінаватых*“ Астроўскага (па-руску), у пасёлку **Васількаў** рабочыя з тэкстыльнага камбіната № 8 выступілі з п'есай „Зямка Копач“ (на яўрэйскай мове), а жыхары вёскі **Данілаўка** ў сваёй ізбе-чытальні апрацавалі беларускую п'есу „На чыім баку“ Альшэўскай.

„У працэсе праведзення агляду, — заяўляе гэты дакумент, — два тэатральныя калектывы — Гайнаўскага лесазавода і Дома сацыялістычнай культуры ў Кляшчэлях — выклікаліся ў г. Брэст для паказу працоўным сваіх агляданых спектакляў. Гэтыя спектаклі трансліраваліся па радыё, а калектывы карысталіся поўнасцю заслужаным поспехам...“

Варта і гэтую кніжку мець пад рукою.

Пані Еля (з той жа ветлівай усмешкай) на дапатопных шарыкавых лічыльніках хуценька палічыла мае пакупкі: амаль на **дзве тысячы** злотых! Ну, дастаткова! Больш і так грошай пры сабе не маю. Астаецца толькі папрасіць яшчэ ў памочнікі Дзеда Мароза, каб даручыў гэтыя падарункі каму трэба. Хаця, шчыра кажучы, шкада крыху і мне самаму з імі раставацца... Але добраму сябру — нават апошнюю кашулю...

Віктар Рудчык

(Працяг са стар 3)

КАЛЯНДАР

лося яно на аснове календара, уведзенага Юліем Цэзарам, званага інакш юльянскім або старым стылем. Быў ён прыняты хрысціянскай царквою. Пазбягаючы пэўных нарастаючых памылак часазлічэння, у 1582 годзе пры папе рымскім Грыгорыю XIII быў уведзены новы каляндар, званы грыгар'янскім або іншым новым стылем. Розніца паміж гэтымі календарамі ў гэтым стагоддзі налічвае 13 сутак. Прыкладна, паводле старога стылю Новы год святкуюць 14 студзеня.

Як вынікае са сказанага, усе календары ўзнікалі на цыклічнай зменлівасці гадавых перыядаў, што чалавек назіраў з давен-даўна. Новы год, які выпадае 1 студзеня, бярэ, несумненна, свой пачатак ад сачэння чалавека за сонцаўзыманнем. Першабытнаму чалавеку не пад сілу былі дакладныя падлікі і таму яму здавалася, што пачатак гадавой цыклічнасці недзе ў сакавіку, калі сонца выразна вышэй і мацней грэе, калі можна варажыць ураджаі. Але і ў тым, і ў другім выпадку ўсё залежала ад сонца, што можна лёгка заўважыць і цяпер, калі возьмем ва ўлік розніцу часу ў Амерыцы, у нас і ў Савецкім Саюзе, дзе, карыстаючыся тымі самымі календарамі, складаюць навагоднія пажаданні ў розным часе.

Міхась Шаховіч

(Працяг са стар. 5)
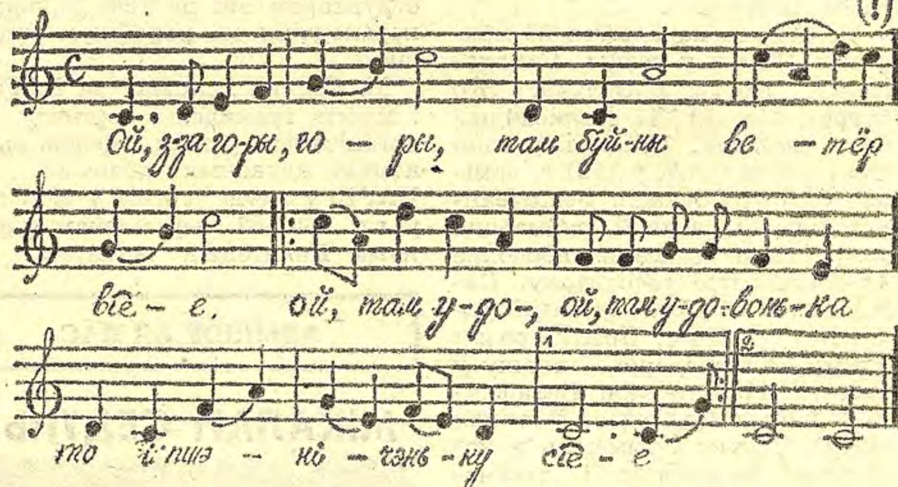
МІКАЛАЙ СЕДУНЬ

для Беласточчыны“, два бронзавыя і адзін залаты медалі за заслугі для пажарнай справы значкі „Заслужаны дзеяч спулдзельчага руху“, „Заслужаны дзеяч Фронту адзінства народу“ і інш.

Мікалай Седунь не жыве, але жывуць яго справы і будзе жыць памяць аб ім.

П. Байко

ФАЛЬКЛОР

РОЗЫЙДЭМСЕ ПО ЧУЖЫХ УКРАІНАХ
(сямейная)

Ой, з-за горы, горы, там буйны ветёр віее —
ой, там удо-, ой, там удовонька то і пшэнічэньку сіее.*)
А як посіяўшы, стала волочыті,
а заволо-, а заволочыўшы, то і стала Бога просіті:
— Ой, зароді, Божэ, пшэнічэньку яру
на ўдовіны, на ўдовіны діетонькі шчэ й на ўдовоньку саму.
А шчэ й удовонька то і додому нэ прыйшла,
а ўжэ й людэ, а ўжэ й людэ кажут, што і пшэнічэнька зыйшла.
А шчэ й удовонька то і на лаўку нэ сіела,
а ўжэ й людэ, а ўжэ й людэ кажут, што і пшэнічэнька спіела.
. . . .
— Ой, нэ біедуй, маті, ой, нэ біедуй намі:
як повыро-, як повыростэм, то і розыйдэмсе самі —
по горах-долінах, по горах, дай по горах-долінах шчэ й
по чужых Украінах.

Ад Уладзіміра Вайрапюка, 1923 года нараджэння, вёска Тыневічы Вялікія гм. Нарва, запісаў 7 лістапада 1984 г. М. Гайдук, мелодыю расшыфраваў Я. Бондар.

*) **Парныя радкі паўтараюцца.**

З ТЫНЕВІЧ

14 лістапада 1984 г. у нашым клубе „Рух“ у Тыневічах Вялікіх адбываўся ваяводскі агляд конкурсу на найлепшы клуб у ваяводстве. Кіраўнік культурна-асветнай секцыі ваяводскага „Руху“ Веслаў Пятух расказаў, што ў раённых аглядах прыняло ўдзел 17 клубаў „Рух“. З іх на ваяводскі трапілі толькі 3 клубы: са Скупава, Курашава і Тыневіч.

Н. С.

З ДУБІЧ ЦАРКОЎНЫХ

Пачалася пабудова ветэрынарнай лячэбніцы ў Дубічах Царкоўных. Кошты будовы складуць 36 млн. зл. Будова будзе закончана ў 1986 годзе. Новую лячэбніцу будуе прадпрыемства сельскагаспадарчага будаўніцтва з Бельска Падляшскага. Будзе пабудавана ветэрынарная амбулаторыя, жылы будынак для 6 сямей, гаспадарчыя будынкі і гаражы.

Пушча

ПАРТЫЗАНСКІЯ СЦЕЖКІ

КРОК ДА ВЫЗВАЛЕННЯ

Немцы заўзята атакавалі. Партызанам было цяжка. Яны вымушаны былі лічыць кожны патрон. А немцы касілі лес ураганным агнём з зямлі і з паветра. Толькі на чацверты дзень „Здзітаўскай абароны“, значыць, 7 красавіка 1941 года, партызаны з брыгады „Савецкая Беларусь“ змаглі крыху перадыхнуць. Трэба было падабраць параненых, закапаць трупы, папоўніць боепрыпасы, крыху перакусіць, а нават і заснуць, бо чалавек без яды вытрымае і тыдзень часу, а вось без сну зможа жыць усяго некалькі сутак.

8 красавіка ад самага ранку, ад 7 гадзіны, гітлераўцы зноў напомнілі партызанам аб сваёй прысутнасці. Найперш на брыгаду „Савецкая Беларусь“ накіравалі яны сваю авіяцыю. Эскадрыллі варожых самалётаў раўлі над лесам на працягу пяці гадзін часу. Прыляталі, скідалі свой смертаносны груз, ды зноў вярталіся на базу, каб уступіць месца сваім камратам, каб цераз лічаныя мінуты яшчэ паявіцца над партызанскай зонай.

На зямлі нават п'яным атрадам гітлераўскай пяхоты, якую гналі ў атаку загараджальныя роты СС, партызаны маглі супрацьставіць сваю скромную зброю і сваю бязмежную адвагу. Але як яны мелі ваяваць з варожай авіяцыяй? Некалькі прымітыўных кулямётаў, самаробным спосабам прыстасаваных да пальбы па самалётах, мелі больш сімвалічнае, чым практычнае значэнне і не маглі яны перашкодзіць у гэтым гітлераўскім пасеве смерці з паветра.

Гэтаму пеклу, здавалася, не будзе канца. Бомбы сяклі асколкамі, вырывалі дрэвы, загарэўся лес... У кароткіх перапынках між чарговымі налётамі самалётаў па акопах разносіўся стогн і крык параненых. Прасілі дапамогі, каб вынесці іх у бяспечнае месца, прасілі, каб іх дабіць, каб не трапіць жывым у рукі гітлераўцаў...

А па траншэях з вуснаў у вусны перадавалі загад партызанскага камандавання:

— Стаяць, ні з месца!

Камандаванне брыгады, зразумела, ведала, што робіць, але намнога лягчэй даць гэтакі загад, чым яго выканаць. Трэба самай вялікай заўзятасці, самаахвярнасці і вытрымкі, каб не шпурнуць к чорту сваю вінтоўку і не ўцякаць па-вар'яцку дзе папала, толькі каб як мага найдалей ад гэтага агнявога пекла!

А яны сядзелі, чакалі, ведалі, што зараз, калі адляцяць самалёты, у атаку пойдуць зноў пехацінцы. Проста такія правілы вайны. І таму трэба да апошняга патрона, а калі і патронаў не хопіць, тады — у штык, прыкладам, галавешкай, хто каго... І за сябе, і за паўшага таварыша.

— Тады, у час гэтай „Здзітаўскай абароны“, — з уздыхам адазваўся Раман Мардань, — загінуў мой сябар, Хведар Парфенюк, якога ў партызанах называлі мы „Грышкам“.

Ад сябе я дабаўлю, што выводзіўся ён з вёскі Залукі, якая знаходзіцца між Каралёвым Мастом і Валілямі. У руху супраціўлення акупанту актыўна ўдзельнічаў ад самага пачатку, а партызаніў — ад вясны 1942 года. Прыналежаў да тых жыхароў Беласточчыны, якія не пры-

КАБ БЫЎ МАЛОДШЫМ

(Працяг са стар. 3)

рукі ў яе дрыжалі, калі свой „каньяк“ разлівала, значыць, баялася, каб, яе родны бацька не сканфузіўся, беручы голымі рукамі ў рот шынку з талеркі.

Выручыў мяне з гэтага незавіднага становішча мой сусед за сталом, вучоны спецыяліст па будаўніцтве, як і мая дачка, толькі хіба мудрэйшы ад яе, бо ўжо дацэнт доктар габілітаваны, Здзіслаў Вяхецкі па прозвішчу. Ён найдаўжэй са мною гутарыў. Найперш пачаў мяне пытаць, якія я маю будынкі, з чаго, калі іх будаваў. Спачатку я крыху насцярожыўся, але пякучы „каньячок“ хутка развязаў мне язык і пад канец вечара даходзілі мы ўжо да парога сардэчнага пабрацімства, якое ў іх называецца брудэршафтам.

— Найцяжэй быць прарокам ва ўласнай хаце! — заявіў мой новы сябар — дацэнт і доктар. — Вось вы, дзядзьку, наракаеце на недахоп будаўнічых матэрыялаў! А гэта ж няпраўда! Матэрыял на пабудову дамоў, хлявоў і ўсяго іншага ляжыць проста на вуліцы.

Я падумаў, што наш „каньяк“ залішне пайшоў яму ў галаву. Ён гэта, мусіць, зразумеў.

— Не верыце мне, праўда? Заўтра зайдзіце да мяне ў Інстытут, пакажу вам штосьці, што прыдалося б зараз многім жыхарам вёсак, якія задумалі нейкую пабудову. Гэта адсюль зусім блізка. Вуліца Падэдворнага 14.

У ніякім інстытуце дагэтуль я ніколі не быў, дык пахадзіўшы па крамах (пару банак фарбы да жалеза хацеў купіць, каб свае машыны ад іржы забяспечыць), накіраваўся я на вуліцу Падэдворнага 14. У адным пакойчыку, куды завёў мяне дацэнт Вяхецкі, знаходзілася выстаўка розных будаўнічых матэрыялаў: цэглы, пустакі, розныя кшталткі ды іншыя элементы. Усе нібы падобныя да даўно вядомых кожнаму з нас будаўнічых матэрыялаў, але крыху іншыя.

— Усё гэта зроблена ў нашым інстытуце! — пахваліўся дацэнт. — Усюды там, дзе топлівам з'яўляецца вугаль, — гаварыў далей дацэнт, — пасля яго згарання астаецца жужаль і лятучы попел. Кожны год у краіне з гэтага попелу ўтвараюцца цэлыя горы — 16 мільёнаў тон. Ужо накапілася яго звыш 1 мільярда тон. А вось што можна зрабіць з гэтага попелу, — і ён узяў у рукі адзін шэра-буры элемент, які, па-мойму, надаецца на запаўненне стропу.

— Трэба дабавіць да гэтага попелу крыху звычайных вюркаў, значыць, стружак, якіх таксама паўным-паўно на розных дрэваапрацоўчых фабрыках, у лесапільнях і рамесніцкіх майстэрнях, заліць усё гэта цэментам і змяшаць у звычайнай бетанярцы, ды запоўніць гэтай сумессю адпаведную форму. Гэтакі будаўнічы матэрыял шмат лягчэйшы ад традыцыйных пустакоў, цэглы ці сіпарэксу. А сыравіну можна атрымаць у электрацяплоўнях ці ў іншых гарадскіх кацельнях зусім бясплатна, стружыны таксама. Хопіць расстарацца толькі цэменту, якога трэба намнога менш, чым пры звычайнай прадукцыі будаўнічых матэрыялаў.

Я браў у рукі гэтыя будаўнічыя навінкі, прабаваў іх на вагу і ўстойлівасць.

— Не бойцеся, не разломіцца! — завяраў мяне дацэнт. — Праверана на машынах. Вытрымоўвае па 22-25 кілаграмаў цяжару на кожны квадратны сантыметр.

— На жаль, — уздыхнуў я, — для мяне асабіста ваша ідэя ўжо непрыдатная. Я сваё ўжо адбудаваў.

— А не знайшоўся б у вашай вёсцы, — перапыніў мяне дацэнт, — нейкі адважны чалавек, які захацеў бы заняцца вытворчасцю гэтакіх будаўнічых элементаў? — ён паказаў свае экспанаты. — Мы гатовы яму дапамагчы. Гэта ж высокарэнтабельная справа! Грошы можна грабсці граблямі!

Вось, браткі, гэтая мая вялікая ідэя. Эх, каб я быў малодшы!

Максім Нурэцкі

мірыліся з „новым парадкам“. Доўгі час камандаваў ён партызанскім атрадам, які складаўся ў асноўным з мясцовых, тутэйшых сялян. Здаралася, што атрад „Грышкі“-Парфенюка расколваўся на паасобныя групы і адной з іх нейкі час камандаваў „Бацька“ — Негарыш. Магчыма, адгэтуль пайшла і назва „атрад „Бацькі“, якую замацаваў асабліва Аляксандр Амільяновіч. Назвай „атрад Бацькі“ карыстаецца таксама і даўнейшы сувязны гэтага атрада — Дзміцер Карповіч, аб якім неўзабаве я павяду яшчэ болей дакладны расказ.

— Ці вы ведаеце, пры якіх абставінах загінуў Хведар Парфенюк? — пацікавіўся я, а Раман Мардань мне адказаў:

— Асабіста яго гібелі я не бачыў. Пасля аб'яднання з атрадам імя Суворава нас раздзялілі. Мяне накіравалі ў разведку, а Грышка камандаваў узводам. Расказвалі мне сябры-партызаны, што яго ўзвод атрымаў загад, каб перарэзаць дарогу гітлераўцам, якія ўварваліся на грэблю. Партызаны прагналі ворага, занялі абарону. А ранкам пачалася бамбёжка. Штурмавікі раўлі над лесам. Скінуўшы бомбы, сяклі з кулямётаў. Партызаны проста інстынктыўна шукалі нейкага сховішча. Частка Парфенюковага ўзвода кінулася ў акопы за грэбляй. Ён сам зглядзіў нейкую зямлянку. Скочыў туды. За ім — яшчэ тры яго таварышы-партызаны. Дабеглі да зямлянкі, прытуліліся да сцен, адчулі сябе бяспечнымі. А тут — што за няшчасце! — адна з гітлераўскіх бомбаў — проста ў гэтую зямлянку! І зямлянка асталася для іх супольнай брацкай магілай. Магчыма, — уздыхае Раман Мардань, — да сёння яны там спачываюць.

Пасля працяжнай бамбёжкі гітлераўцы прадоўжылі абстрэл партызанскай зоны з палявой артылерыі. І тады — пад аховай браневікоў — пайшлі ў атаку на партызанскую брыгаду „Савецкая Беларусь“ дзве тысячы нямецкіх салдат. Ішлі яны смела, нават беглі, хаваючыся за браню самаходак і танкаў. Думалі, што дарогу ачысцілі ім самалёты і гарматы. І зноў памыліліся. Партызаны, сапраўды, доўга маўчалі. Упэўненасць, што „бандытаў“ перамалолі ўжо бомбы і снарады, у немцаў умацоўвалася. Дарогу браневікам і танкам загарадзіў лес і балота. Пяхота высунулася наперад. І тады адазваліся партызаны...

Сяргей Сікорскі, камандзір Брэсцкага партызанскага злучэння, успамінаючы гэтую заўзятую і працяглую партызанскую бітву, між іншым, піша так:

„...*17 дзён і начэй, не ведаючы сну і адпачынку, партызаны вялі жорсткія баі з пераўзыходзячымі сіламі праціўніка... Былі хвіліны, калі здавалася, што праціўніку ўдасца разграміць партызан, у якіх канчаліся боепрыпасы. Але ў гэты час Цэнтральны Камітэт партыі прыслаў нам боепрыпасы. Савецкія лётчыкі, нягледзячы на тое, што ўсе пасадачныя пляцоўкі былі пад абстрэлам, скінулі ў раён размяшчэння штаба пажаданы груз, які зараз жа быў дастаўлены на агнявыя пазіцыі партызан...*“

Каб не гэтая дапамога з „Вялікай зямлі“, партызаны наўрад ці вытрымалі б такі магутны агнявы націск ворага. 790 партызан брыгады „Савецкая

(Працяг на стар. 8)

ТУМАН

Вось і зіма прыйшла. Аднак прырода ніяк з восенню не можа развітацца. Гэта добра. У дарозе прыемна, жывёле цёпла. Селяніну дарога заўсёды патрэбна: на рынак, па дровы, па ўгнаенні. Патанелі яны, у магазінах рух. Кожны хоча купіць, каб вясною было што валачыць па полі. Ну і крыху грошыкаў сэканоміць. У каго іх замнога.

Заводжу свайго „Урсусіка“ — і ў дарогу. Ён у мяне новенькі, амаль з-пад іголачкі. Толькі, відаць, іголачкі былі тупыя, швы пускаюць, працякае. Слава Богу, не ў мяне аднаго. Аднак рухаецца. Кабіну асобна купіў. Толькі з жоўтым дашком. Не на дабро гэта.

Еду, прыродай любуюся.

Тах-тах-тах-тах! — роўна працуе матор. Толькі слупкі мільгаюць. Ну, не так ужо вельмі, але мільгаюць. На дрэвах белы іней, і зямля беленькая. Ноччу прымарозіла. З раніцы быў туман, цяпер праясняецца, каля палудня зусім ясна будзе.

Раптам з-за ўзгорка вядомы Фіят. Радароўцы! А я без святла. Пашкадаваў акумулятара — дэфіцытны тавар.

Піск тармазоў. З Фіята выходзіць прыгажун, спыняе мяне, казырае і кажа:

— Чаму без святла? Туман жа.

„Можа і туман, — думаю, — можа я сляпы і не прыкмеціў“.

— Ого, люстэрка няма, і выцірачкі...

О, цяпер туман. Аднак кажу:

— Які туман? О, Гайнаўку відаць. Першы раз гэта, даруйце.

Але, бачу, словы мае да яго не даходзяць. Стаю тады ціха і чакаю прыгавору. А ён піша і піша. Урэшце кажа:

— Пяцьсот злотых.

Заплаціў я без слова.

Вось і дарожным злачынцам стаў. А ўсё з-за недахопу часу. Так стараўся, так стараўся, мантаваў кабіну, не хапіла часу на люстэрка і выцірачку. А яны — хлопцы тутэйшыя, шкадуюць нас. Едзеш, аглядаешся, толькі карак баліць. Ці ж не лепш глядзець у люстэрка? А калі ты цёмны мужык, дык грашыма табе ў лоб розум устаўляць трэба. Словы не даходзяць, тут лепшы спосаб дапатопны.

І рушыў я пачатае закончыць. І думка вясёлая ў галаву прыйшла: „Я і так у выйгрышу ад зніжэння цаны на ўгнаенні. Яшчэ і на піва застанецца“.

Але цяпер, калі і ў сонечны дзень убачу радароўцаў, туман наступае на мае вочы, а рука мімаволі ўключае святло.

Падумайце, што можа стацца з чалавекам!

Г. Мароз

БЕЛАРУСКІЯ ПРЫКАЗКІ

Благая пуга лычаная, а без яе яшчэ горай.

Гаспадарка маўчыць, але шыю таньчыць.

Дзе гаспадароў многа, там толку мала.

Захочаш сабаку ўдарыць — кій знойдзеш.

Калі на стале гусь і парася, то работа хараша.

Лежачы, яды не дабудзеш.

ТАЯМНІЦЫ НАВОКАЛ НАС

Ахапак сена

Калядніці. Фота Я. Целушэцкага.

— Як той час бяжыць, — кажуць старэйшыя. — Ужо 1985 год!

— Ой, яшчэ толькі 1985 год, — адказваюць ім падлеткі, якія не могуць дачакацца сваіх 18 год.

Аднак адны і другія святкуюць, цешацца новым годам, зычаць адзін другому ўсяго найлепшага. Дазвольце, дарагія чытачы, што я таксама далучуся да гэтых жаданняў, зычачы, каб парады, якія вы вычыталі ў „Таямніцах навокал нас", былі вам дапаможнымі, а акружаючая прырода адкрыла як мага болей сваіх сакрэтаў. Захаваць здаровае прыроднае асяроддзе, карыстацца з яго скарбніцы — гэта ж адзін з варункаў нашага здароўя і добрага самаадчування.

Калядныя святы адзначаюць усе, але далёка не ўсе захоўваюць традыцыйныя абрады. У адных няма на гэта спрыяльных умоваў. Іншыя адкінулі як застарэлыя ўжо рэлігійныя забабоны, і маладыя часцей за ўсё іх проста не ведаюць. Толькі нямногія застаюцца вернымі пераняты ад дзядоў і бабулек традыцыям.

Дзякуючы ветлівасці Веры і Янкі Парфенюкоў з Саколкі мне надарылася нагода быць на куцці, якую падрыхтавалі вельмі старанна паводле нацыянальных традыцый. Як толькі ўвайшоў я ў пакой, то першае, што звярнула маю ўвагу, — гэта арамат сена. Здалося мне, што апынуўся я недзе паблізу стога сена, а не ў тыповым М-4.

— Як жа пахне сена! — не паўстрымаўся я ад захаплення.
— Парфумамі, мабыць, надушана.

— Што вы? Зусім не напарфумаванае, — усміхаецца гаспадыня. — Гэта ж звычайнае лясное сена.

— Лясное?

— Так, бо з таго часу, як меліяравалі наш сенакос, татка калядяае сена заўсёды рыхтуе ў лесе. Лугавое ж гэтак не пахне.

— Матулька, матусю! — умешваецца шасцігадовы сын, — але ж ты сена пырскала...

— Так трэба, сынок, — кажа гаспадыня, — злёгку вільготнае, яно мацней пахне.

У той момант я зразумеў усю сутнасць гэтага традыцыйнага абраду. Справа не ў тым, каб прынесці дахаты ахапак сена, а ў тым, каб яно духменіла сваім араматам, напаўняла пакой пахам лета. Вядома, зіма — час трывання. Кожны жывы арганізм чакае летніх дзён. Хоць сядзім мы ў цёплай кватэры, аднак падсвядома сумуем па сонечным цяпле, па зеляніне, словам — па прыродзе. „Засушаны" ў сене арамат лета — гэта той эліксір, які паслабляе ўнутранае напружанне, што нарастае на працягу зімы. Якраз гэтаму падпарадкаваны спрадвечны святочны абрад. Зелень і пах ёлкі ды сена, нязвыкласць асвятлення (васковыя свечкі замест электрычных лямпачак), іншыя стравы і спосабы іх падачы і спажывання — усё гэта надзвычай дзейсна паслабляе, разрадажае нашую нервовую сістэму і ўзмацняе святочны настрой. Чалавек адпачывае.

Не без падставы калісьці людзі спалі на сенніках. Хто ж са старэйшых жыхароў Беласточчыны не памятае тых дзён, калі ў сенніках мянялі сена? Які ж непаўторны настрой панаваў у хаце ў той дзень! Як жа цудоўна спалася на свежым сене!

Сёння нават у вёсцы ўжо мала хто спіць на сенніку. Таксама не кожная гаспадыня дазволіць „засмечваць" хату сенам, нават на Каляду. Затое кожны арганізм дамагаецца лекавання. „засушаным летам". У сённяшніх варунках найлепш такое лекаванне рабіць у зёлкавай ванне. Такую ванну зімою трэба прымаць сама меней раз у два тыдні, а дзеля лячэння — нават два разы ў тыдзень.

Нарыхтоўваем ванну з розных зёлак, складваем адпаведны патрэбам састаў „ахапка сена". Робім гэта так:

Раздрабляем зёлкі і ўзважваем патрэбную на адно купанне порцыю: на адно дзіця — 150-200 грам, на дарослага чалавека — 500-700 грам. Узважаную адну (або некалькі) порцыю запарваем даволі вялікай (некалькі літраў) колькасцю кіпетню. Калі зёлкі не пакрышаны дробна або калі ў іх складзе ёсць галінкі, карэнні, тоўстыя сцябліны, тады напаранне можна заварыць (10-15 мінут). Таксама напаранне, як і навар трэба паставіць на якіх 40 мінут, каб „націгнула", затым працадзіць і ўліць у ванну (ні ў якім выпадку нельга дзеля гэтага ўжываць начыння з пластыку!), дадаць вады тэмпературай 38°С — і нарыхтаваная ванны закончана. Прабываць у вадзе трэба не менej 15 мінут.

Састаў зёлкаў для купання залежыць ад таго, ці маем намер яго ўжыць дзеля гігіены і прафілактыкі, ці для лячэння.

У лячэбніках рэкамендуюцца розныя зёлкавыя ванны. Падаём, для прыкладу, такія саставы:

1. — мецярдушка звычайная (лацінская назва — Origanum vulgare, польская — lebiodka pospolita, руская — душица обыкновенная, материнка) — 1 частка ўсяе вагі саставу, крапіва — 5 частак, рамонак — 3 часткі, чабор звычайны (лацінская назва — Thymus serphyllum, польская — macierzanka, руская — чебрец обыкновенный, богородская трава) — 2 часткі, ваўчкі (лацінская назва — Bidens tripartita L., польская — uczep trójdzielny, руская — череда трёхраздельная, золотушная трава) — 5 частак.

II. — лісці бярозы — 4 часткі ўсяе вагі саставу, лісці і кветкі белай канюшыны — 4 часткі, рамонку — 4 часткі, лісці маліны — 4 часткі, мяты — 2 часткі.

Напаранне з гэтых зёлак цёмна-чырвонага колеру і прыемнага арамату, ачышчае скуру ад прадуктаў абмену рэчываў, надае ёй эластычнасць і пругкасць, ліквідуе непрыемны пах поту. Ванны з гэтых зёлкаў рэкамендуюцца асабліва жанчынам.

Лячэбна на нервовую сістэму ўздзейнічаюць ванны з такіх зёлак:

III. — мецярдушка звычайная — 3 часткі, крапіва — 4 часткі, сардэчнік (лацінская назва — Leonorus quinquelobatus, польская — serdecznik, руская — пустырник) — 5 частак, рамонак — 3 часткі, драсён птушыны (лацінская назва — Polygonum aviculare L., польская — rdest ptasi, руская — горец птичий) — 5 частак, шышкі хмелю — 4 часткі.

IV. — карэнні пырніку (пырэю), рамонак, драсён птушыны, хвошч палявы, чабор звычайны, сардэчнік — усё ў аднолькавай колькасці, разам — 250-300 грам і дадаткова каля 300 грам звычайнага сена з сенажаці.

Варта памятаць, што перад прыняццём ванны з зёлак трэба памыцца, бо падчас купання прафілактычнага і лячэбнага нельга ўжываць мыла, шампунь і іншыя сродкі. Пасля зёлкавай ванны не трэба апаласквацца вадой.

Б. Паскробка

(Працяг са стар. 7)

КРОК ДА ВЫЗВАЛЕННЯ

Беларусь" мелі на сваім узбраенні ўсяго 58 кулямётаў, 95 аўтаматаў, 3 процітанкавыя ружжы і 1 ротны мінамёт, не лічачы, вядома, усялякай іншай ручной зброі. І гэта супраць самалётаў, гармат і танкаў! Проста не верыцца, што столькі часу вытрымалі яны націск ворага!

11 красавіка, значыць, на восьмы дзень „Здзітаўскай абароны", камандаванне Брэсцкага злучэння загадала партызанам з брыгады „Савецкая Беларусь" перайсці на другую лінію абароны, якая знаходзілася між Здзітавам і Спораваm. Перагрупоўка адбывалася ноччу. На папярэдніх пазыцыях астаўся другі ўзвод трэцяй роты з атрада імя Суворава, у якім, прыгадваю, служылі нашы землякі. Узводам камандаваў А. З. Пісьменны. На працягу шасці гадзін гэтая горстка партызан не дазволіла пераправіцца гітлераўцам цераз раку Драгабуж. Нэ смерць стаялі геройскія партызаны!

Адначасова галоўнае камандаванне Чырвонай Арміі, беручы пад увагу просьбу Беларускага штаба партызанскага руху, загадала правесці ўзмоцнены ўдар на франтах, асабліва на Украіне. Нямецкія салдаты, кінутыя на партызан пад Здзітавам, неадкладна спатрэбіліся на першай лініі фронту. Карнікі адбілі ў партызан Здзітава і Спорава, але другой лініі партызанскай абароны яны ўжо штурмаваць не адважыліся.

Так закончылася славутая „Здзітаўская абарона", у якой давялося ўдзельнічаць і Раману Марданю. Цяпер на месцы баёў у Здзітаве стаіць помнік.

— Ці даводзілася вам удзельнічаць і пазней у іншых буйных партызанскіх бітвах? — пытаю я ў Рамана Мардання.

— Не, аж так заўзятых баёў, як пад Здзітавам, я ўжо не памятаю, — кажа ён. — Я, як ведаеце, служыў у разведцы, а разведчыкі найчасцей нападаліся ў варожую засаду. Дарэчы, акупанты ў барацьбе з партызанамі прымянялі на Палессі новую тактыку. Яны пазбягалі адкрытых баёў, але шматзначна ўзмоцнілі свае гарнізоны і стараліся блакіраваць партызанскія атрады. У гэтых старонках часта здаралася так, што хопіць паставіць па два кулямёты на двух канцах грэблі і ўжо вёска стаецца закупораная, як бутэлька. А нам, разведчыкам, нягледзячы на аніякія абставіны, трэба было прарывацца цераз засаду і дастаўляць назад у атрад з дакладам аб абстаноўцы. Лічыліся мы, вядома, з затратамі, але іншага выхаду не было. Вярэм, бывала, разгон і, прытуліўшыся да цела каня, імчымся стрымгалоў цераз праклятую грэблю. Што будзе, тое будзе! Каму ўдасца, дык выжыве, а каму суджана смерць, дык і ў ложку яго дагоніць... Адзін раз вярталіся мы з баявога задання і я дастаў у нагу. Найперш падбілі пада мною каня, я ўпаў і не чуў, што паранены. Сарваўся, але ад болю пацямнела ў вачах. Дапамаглі сябры, якія спыніліся і пачалі адбівацца. Трапіў я ў санітарны батальён. Рана, на шчасце, аказалася не надта цяжкая, можна яе было вылечыць без ампутацыі нагі. Наваt не было неабходнасці адпраўляць мяне за фронт.

Тым болей, што фронт набліжаўся да партызанскай зоны. Брыгада „Савецкая Беларусь" актыўна ўдзельнічала ў баях за вызваленне роднай зямлі. Раман Мардань, аднак, дачакаўся вызвалення ў партызанскім шпіталі. Настаў для яго час развітання з партызанскім жыццём. Быў гэта трудны час і для яго асабіста, і для яго сям'і. Аб гэтым, аднак, ужо наступным разам, калі нам давядзецца развітацца ўжо з даўнейшым партызанам.

Віктар Рудчык

Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Пятро Рунец

У МАРОЗНУЮ РАНІЦУ

На дварэ трашчаў мароз. Дрэвы звінелі і мелі казачна белы выгляд.

Уладзік сядзеў ля акна і пазіраў на кармушку, якая вісела на маладой таполі насупраць іх кватэры. Тыя дні ў такую пару прылятalі паснедаць і вераб'і, і сініцы, і снегіры. А сёння нікога не было. Холадна і няўтульна гэтай драбноце ўзімку, асабліва калі лютуе мароз. Пазашываліся дзе-небудзь і баяцца вылазіць. Толькі Уладзік так падумаў, як на кармушку селі тры сініцы. Пэўна, тыя самыя, што прылятаí кожны дзень. Не збаяліся, значыць, холаду. Хлопчык узрадаваўся, убачыўшы старых знаёмых. Дзве большыя адразу ўзяліся снедаць — дзяўбсці ячныя крупы. А трэцяя, меншая і, відаць, слабейшая за сваіх сяброваk, натапырылася, нагнула галоўку, нехаця дзеўбанула раз, другі і раптам — звалілася на снег.

„Што з ёю? — Уладзік здзіўлена пазіраў на нерухомую птушку, чакаючы, што яна вось-вось узляціць. Але сініца нават не варушылася.

— Напэўна, замерзла! — працяла хлопчыка думка.

Ён падхапіўся, на хаду апрануў паліто і выскачыў з хаты. Зрабіў некалькі скачкоў і — апынуўся ля таполі. Схапіў сініцу, паднёс да вачэй. Птушка адкінула галоўку і не краталася. Уладзік пачаў хукаць, каб сагрэць птушачку сваім дыханнем. Але гэта не памагло. „Няўжо загінула?“

Трымаючы птушку ў руках, хлопчык нечакана адчуў, быццам сэрца яе яшчэ памаленьку б'ецца. Ён сунуў сінічку ў рукаў і памчаўся ў хату.

— Мама, сінічка! — крыкнуў Уладзік.

— Дзе ты яе ўзяў?

— Ля кармушкі... Мусіць замерзла...

— А ты пагрэй яе каля печы. — параіла маці, агледзеўшы птушку. — Яна адыдзе. Птушкі жывучыя...

Уладзік паднёс сініцу да печы, сеў на зэдлік і пачаўназіраць. Мінула хвіліна, другая, птушка ляжала нерухома.

Няўжо яна не ажыве? І ў той момант, калі хлопчык ужо страціў надзею, сінічка нечакана дрыгнула адной ножкай, потым другой і адплюшчыла чорныя вочкі-пацеркі.

— Мама, сінічка ажыла! — закрычаў узрадаваны Уладзік.

— Я ж казала — пагрэй, — задаволена прамовіла маці. — Гэткая малеча. Вялікаму і то холадна. Зараз мы яе накормім. Маці схадзіла на кухню, прынесла жменьку проса і пасыпала на падаконнік.

Уладзік пасадзіў сініцу на акно. Яна страпянула крыльцамі, паглядзела на хлопчыка і, нібы пазнаўшы свайго знаёмага, крутнула галоўкай і пачала дзяўбсці. Відаць, яна дужа прагаладалася.

Прыйшоў Коля, Уладзікаў сябар. Убачыў жывую сініцу і заскакаў ад радасці.

— Давай пасадзім у клетку. У нас будзе свая птушка. Будзем рабіць назіранні. Цікава, праўда?

Тут у размову ўмяшалася маці:

— Канечне, добра мець сваю птушку. Але ці добра ёй будзе ў нас?

— Вядома, добра! — усклікнуў Коля. — Мы будзем яе даглядаць, карміць. І, галоўнае, ёй будзе цёпла. Ніякі мароз не замарозіць...

— Я не сумняваюся, што вы дагледзіце яе. Але птушцы гэтага мала. Ёй патрэбна воля. А волі якраз і не будзе. Ды і па сяброўках яна будзе сумаваць.

Хлопчыкі мімаволі глянулі ў акно. Сініцы паснедалі, сядзелі на галінках і паглядвалі па баках, быццам кагосьці чакалі. Хлопчыкі зірнулі адзін на аднаго.

— Ну што, выпусцім? — спытаў Коля Уладзіка.

Той кіўнуў.

Уладзік адчыніў фортачку і выпусціў сініцу. Яна імкліва ўзмахнула крыльцамі і ў момант апынулася на таполі. Села на галінку і радасна запінькала. Убачыўшы сяброўку, заварушыліся, заскакалі на месцы і астатнія сініцы. Потым спырхнулі і паляцелі.

Пятрусь Санік з Ячна, што ў Дубро́ўскай гміне, са сваім сябрам. Фота Юркі Трачука.

БЕЛАРУСКАЯ НАРОДНАЯ КАЗКА

ЗАЛАТЫ ПТАХ

Былі ў аднаго чалавека тры сыны: два разумныя, а трэці — дурны.

Старэйшы сын, Сцяпан, умеў на скрыпцы іграць, сярэдні, Піліп, — на дудцы, а меншы, Іван, ні да чаго спрыту не меў: сядзеў у запечку ды лучынкі стругаў.

Вырасла ў таго чалавека ў садзе яблынька, а на ёй — залатыя яблыкі. Цешыцца бацька з яблыкаў, і сыны цешацца. Кожную раніцу ў сад ходзяць глядзець, ці цэлыя яны.

Праверылі гэтак аднаго разу — не хапае яблыка! І на другую раніцу не далічыліся аднаго яблыка...

Засумаваў бацька: „Відаць, — думае, — нейкі злодзей панадзіўся ў сад цягацца.“

Кажа ён старэйшаму сыну, Сцяпану:

— Ідзі ты, сынку, пільнаваць яблыкі.

Прыставіў увечары Сцяпан да яблыні драбіну, залез на яе, сядзіць ды на скрыпцы іграе. Усю ноч іграў, а пад дзень дужа спаць захацелася, — ён і задрамаў. Раптам чуе праз сон: нешта над галавою моцна зашумела, залопала. Прахапіўся Сцяпан, працёр вочы, — нідзе нікога няма, толькі аднаго яблыка не хапае...

Вярнуўся ён да бацькі маркотны.

— Не ўпільнаваў, — кажа, — злодзея: зноў адзін яблык сарваў...

На другую ноч сярэдні сын, Піліп, кажа:

— Пайду я пільнаваць. Быць таго не можа: каб не ўпільнаваў!

Пайшоў ён, прымасціўся на драбіне ды выцінае сабе на дудцы розныя полечкі. Усю ноч іграў, а пад дзень дужа спаць захацелася, — ён і задрамаў. Раптам праз сон чуе: нешта над галавою зашумела, залопала. Пакуль прачнуўся — зноў аднаго яблыка няма!

На трэці дзень меншы сын, Іван, кажа:

— Дрэнныя з вас, браты, вартаўнікі. Вось я пайду, то на чым ні стане, а прыпільную злодзея.

Набраў Іван цэлы жмут лучынак і пайшоў на варту. Сядзіць на драбіне, стружа лучынкі ды песенькі пад нос сабе мармыча.

Пачало на дзень займацца. Чуе Іван — нешта здалёку зашумела. Стаіўся ён, углядаецца. Аж бачыць — ляціць да яблыні вялікі залаты птах. Падляцеў бліска і хацеў яблык схапіць, а Іван злаўчыўся ды цап яго за доўгі хвост.

Вырваўся птах і паляцеў без яблыка. Глядзіць Іван, аж у яго руцэ тры залатыя пяры засталіся.

Прыбег ён у хату, пабудзіў усіх:

— Глядзіце, — кажа, — я зло-

(Працяг на стар. 10)

 ПАГЛЫБЛЯЙ СВАЕ ВЕДЫ

ЯК „РАЗМАЎЛЯЮЦЬ“ ЖЫВЁЛЫ?

Мова жэстаў. Найбольш развітай мовай жэстаў, як вядома, валодаюць пчолы. Сумесныя даследаванні лінгвістаў і фізікаў з дапамогай апаратуры раскрылі тут шмат цікавага. Такі прыклад. Вярнуўшыся ў свой вулей, зборшчыца мёду расказвае іншым пчолам, дзе і што яна знайшла. Калі цвітучыя расліны знаходзяцца непадалёку, зборшчыца танцуе просты кругавы танец. Сяброўкі прыстройваюцца да яе, паўтараюць рухі і, выканаўшы два-тры па танца, гэта значыць, паўтарыўшы атрыманыя ўказанні, адпраўляюцца на збор нектару.

Калі ж цвітучыя расліны знаходзяцца далёка ад вулля, то пчала больш дэталёва растлумачвае кірунак, па якім трэба ляцець. У гэтым выпадку яна танцуе танец-васьмёрку. Калі зборшчыца выконвае яго на прылётнай дошцы ля ўваходу ў вулей, то сярэдняя прамая частка васьмёркі складае з сонцам вугал, пад якім трэба ляцець, каб знайсці корм. Каб прыцягнуць увагу да прамога адрэзка васьмёркі, танцоўшчыца, прабягаючы яго, віхляе брушкам і адзываецца асаблівым гукам.

Віхляючы танец паказвае, на якой адлегласці знаходзіцца корм. Прыборы зафіксавалі адлегласці, якія пацвердзіліся на практыцы. Калі за 15 секунд танца пчала робіць 10 прамалінейных прабегаў, гэта азначае, што да корму 500 метраў, а калі 6 — то кіламетр. А пра тое, што знайшла зборышча, расказаць яшчэ лягчэй: яна дае пакаштаваць іншым пчолам сабраны нектар ці пылок.

Мова мімікі. Часта жывёлы карыстаюцца мімікай. Яна не бяднейшая за нашу. Міміка малпы выразная і нават часта нам зразумелая. Абсалютна ясна, што злёгку ашчэраныя зубы сабакі азначаюць: „Не падыходзь, бо ўкушу!“

Мова фарбаў. Гэтая мова патрабуе яркага святла. Жывёл, якія аддаюць перавагу змроку, прырода забяспечыла ліхтарыкамі. Летам, калі пачынае змяркацца, на палях, каля дарогі і ў лясным гушчары загараюцца вясёлыя зеленаватыя агеньчыкі-матылькі, свецяцца і невялікае насякомае — іванаўскі чарвячок. Размаўляюць гэтыя віды жывёл каляровым міганнем праз строга вызначаны час, быццам пытаючыся: „Дзе ты? Дзе ты?“ і адказваючы: „Я тут!..“ Вось і ўвесь свет адносін.

Мова пахаў. Яна распаўсюджана яшчэ шырэй. Пахучыя рэчывы выпрацоўваюцца ў арганізмах спецыяльнымі залозамі. У антылопы і аленя яны знаходзяцца каля вачэй, у індыйскага слана — наперадзе вуха, у драпежнікаў — каля вібрыс, тоўстых адчувальных валасоў, у казла — за рагамі, у вярблюда — на шыі, у шымпанзэ і гарылы — пад пахамі, у собаля — каля хваста, у лісіцы — на бядры. Вялікая перавага мовы пахаў у тым, што яе можна выкарыстаць і для „жывой гаворкі“, і для „пісьмовых паведамленняў“. Патрэцца алень мордай аб ствол дрэва, і на многа дзён застанецца „вісець аб'ява“, што тут менавіта праходзіць граніца яго ўладанняў.

Мурашкі і пчолы выдзяляюць духмяныя рэчывы проста ў паветра, пакідаючы воблачкі водару. З дапамогай паху пчолы перадаюць сігнал трывогі. Джалячы ворага, пчала разам з ядам выдзяляе і асаблівае духмянае рэчыва, як бы выклікае дапамогу. Выцягнуць джала назад немагчыма, яно мае 12 зубчыкаў, накіраваных вастрыямі назад, і абрываецца разам з усімі залозамі, распаўсюджваючы пах, падобны на водар бананавага алею. Джала, якое засталося ў целе ворага, рассылае кліч аб дапамозе. „Пачуўшы“ сігнал трывогі, пчолы імкнуцца на дапамогу. Як устанавілі вучоныя, гэты пахавы „алярм“ працягваецца каля 10 мінут.

Паводле М. Лібінтава.

 Пішуць школьнікі

ДАРАГАЯ „ЗОРКА“!

Мы, вучні са школы ў Рыбалах, хочам падзяліцца з Табой уражаннем з сустрэчы, якая адбылася нядаўна ў нашай школе. Была гэта сустрэча з паэтам Віктарам Шведам. Яна стала вялікім святам у нашай школе.

Да сустрэчы мы рыхтаваліся загадзя на ўроках беларускай мовы, чыталі яго вершы.

Прыехаў да нас паэт 8 снежня 1984 года з Варшавы. На школьным калідоры ў адзінаццаць гадзін сабраліся ўсе вучні нашай школы разам з настаўнікамі. На пачатку паэта павітала настаўніца беларускай мовы Лідзія Смалеўская. Потым некалькі вучаніц прадэкламавала вершы паэта і заспявалі песню на словы Віктара Шведа „Беласточчына“.

Потым выступіў паэт. Ён пачаў ад таго, што вельмі ўзрушаны быў павітаннем, потым расказаў аб сваім жыцці і чытаў свае вершы.

Усе з вялікім зацікаўленнем слухалі яго. Найбольш нас зацікавілі вершы аб прафесіях. Думаем, што новы зборнік вершаў паэта хутка выдрукуюць, і мы будзем мець магчымасць як найхутчэй купіць яго. Быў бы ён вялікай дапамогай нам на ўроках беларускай мовы. Паэт чытаў таксама нам вершы аб нашай Беласточчыне, аб любві да сваёй роднай мовы, што ніколі яе нельга забываць.

Потым вучні задавалі пытанні. Іх было вельмі многа. І паэт ахвотна адказваў на ўсе. Найбольш пытанняў датычыла дзяцінства паэта, яго маладосці і творчасці.

На развітанне Віктар Швед падпісваў вучням кніжачку „Дзяцінства прыстань“. Аднак кніжак было мала і ўсім вучням не хапіла. Маем надзею, што наступных зборнікаў нам не забракне.

Праводзілі мы паважанага госця кветкамі і ўдзячнасцю. Сустрэча гэтая надоўга застанецца ў нашай памяці і сэрцах.

Мы вельмі прасілі, каб да нас часцей прыязджалі такія паэты.

Вучні сёмага і восьмага класа ў Рыбалах.

(Працяг са стар. 9)

ЗАЛАТЫ ПТАХ

дзея падпільнаваў і тры залатыя пяры з хваста вырваў...

Паглядзелі браты і пачырванелі ад сораму, што не яны, а дурань славы даказаў. Узяла іх зайздрасць.

— Добра, — кажа старэйшы брат, — паеду я ў свет залатога птаха шукаць.

Узяў ён адно пяро для прыкметы, набраў харчоў, грошай на дарогу ды паехаў.

Мінула, можа, з паўгода, а ні Сцяпана, ні птаха няма. Тады сярэдні брат кажа да бацькі:

— Паеду хіба я шукаць залатога птаха. Можа, заадно і брата знайду.

Набраў і ён усялякіх прыпасаў на дарогу ды паехаў.

Мінуў цэлы год, а ні братоў, ні птаха і слыхам не чуваць.

Бядуе бацька, а Іван стружа лучынкі ў запечку ды мармыча сабе пад нос:

— Трэба, мусіць, мне самому ў дарогу выбірацца.

Падумаў бацька: „Што ж, прапалі разумныя сыны, няхай і гэты, дурань, прападае“. І не стаў яму пярэчыць.

Нічога не ўзяў Іван з сабою: ні грошай, ні хлеба. Толькі ўзяў трэцяе пяро, кій у рукі і ножык-сцізорык, той, якім лучынкі стругаў. І пайшоў пехатою залатога птаха шукаць.

Ідзе ён, а ўжо і вечарэць пачынае. Чуе ён воўчы голас недалёка. Пайшоў на той голас. Бачыць — сядзіць у глыбокай яме старая ваўчыха.

— Ты чаго тут выеш? — пытаецца Іван у ваўчыхі.

— Ды вось якая бяда, — адказвае ваўчыха, — бегла на паляванне, а трапіла ў яму... Дапамажы мне, добры чалавек, выбрацца адсюль. Я табе, чым хочаш, адплачу.

Іван кажа:

— Ты, старая ваўчыха, усюды гайсаеш, усюды бываеш: ці не скажаш мне, дзе жыве залаты птах? Калі скажаш, то вызвалю цябе з ямы.

— І скажу табе і нават завяду да яго, — просіцца ваўчыха.

— А не падманеш?

— Не.

Прынёс Іван дзве жэрдзіны сукаватыя, апусціў у яму. Выскачыла ваўчыха па жэрдзінах наверх і кажа Івану:

— Дзякуй за паратунак. А цяпер сядай на мяне, я цябе хутчэй завязу туды, чым ты сам дойдзеш.

Сеў Іван на ваўчыху, тая і паджгала, не разбіраючы дарогі: па палях, па лясах, па балотных кустах.

Прымчалася ваўчыха да мора. Спынілася і кажа Івану:

— Пасядзі цяпер тут крыху, а я пабягу дзе гуску пашукаю. Трэба табе добра падсілкавацца каб дужы быў, бо вялікая работа цябе чакае.

Сеў Іван на беразе мора, пачаў на хвалі глядзець. Шумяць яны, гайдаюцца. Цікава! Глядзеў, глядзеў ды і заснуў. Ці доўга ён спаў, ці коратка, аж прыбягае ваўчыха з гускаю. Пабудзіла яго. Наклалі яны агню, спяклі гуску. Наеўся Іван.

— Вось добра, — кажа, — і выспаўся і паабедаў. Цяпер ніякая дарога мне не страшная.

— А зараз, — кажа ваўчыха, — сядай зноў на мяне. Паплывем за мора.

Пераплылі яны мора. Бачыць Іван — стаіць на беразе залаты палац. Ваўчыха кажа:

— Ідзі ў гэты палац. Толькі паціхеньку, памалюсенькy, каб нідзе і не шархнуў, бо гэта зачараваны палац: усё ў ім спіць. Але калі ты неасцярожна дакранешся да чаго, то ўсё абудзіцца, і тады жывым табе не выбрацца. Як увойдзеш у браму, убачыш там дзвюх сабак. Яны на жалезных ланцугах да слупоў прыкуты. Глядзі ж, не пабудзі іх, бо як забрэшуць яны, то ўвесь палац на ногі ўзнімуць. Мінеш гэтак браму, увойдзеш у першы пакой. Там вісіць меч бразгучы. Ён залаты, дарагімі каменнямі аздоблены. Але ты яго не чапай, бо ён пачне бразжаць і ўсіх пабудзіць. Увойдзеш у другі пакой, там вісіць гадзіннік пявучы, і яго не чапай, а ідзі проста ў трэці пакой: у ім убачыш залатую клетку, а ў той клетцы і сядзіць залаты птах. Вымі яго асцярожна з клеткі і сам ціхком варочайся да мяне.

Працяг у наступным нумары.

Дапамажыце дзяўчынцы знайсці дарогу дадому.

Малявала І. Цыбік-Лемеш

Адрас рэдакцыі: „Зорка“, 15-950 Białystok, ul. Wesołow... 1

TELEWIZJA WARSZAWA

Piątek 11 I — 9.25 Film dla II zmiany: „Odwieczny zew" (19). 10.50 DT — Wiadomości. 11.00 Domowe przedszkole. 11.55 Zapis zdarzeń — film dokum. 16.25 DT — wiadomości. 16.30 Tylko dla orląt. 16.55 Dla dzieci: Piątek z Pankracym. 17.20 DT — wiadomości. 17.30 Myśl i słowo — magazyn literacki. 18.00 Publicystyka. 18.50 Proponujemy, zapraszamy. 19.00 Dobranoc „Chłopiec z plakatu". 19.10 Od Wisły do Odry. 19.30 Dziennik. 20.00 Monitor rządowy. 20.30 Odwieczny zew, odc. 19 ost. pt. „Nieśmiertelność", po filmie Post scriptum. 22.10 DT — komentarze. 22.30 Bez próby: Taniec, taniec, taniec. 23.20 DT — wiadomości.

Sobota 12 I — 8.30 Tydzień na działce. 9.00 Dla młodych widzów: Sobótka + film z s. „Don Kiszot z Manczy" (10). 10.30 DT — wiadomości. 10.40 Historia dramatu polskiego: I. Iredyński „Żegnaj Judaszu". 12.05 Na krawędzi słowa. 12.25 Podróże bez biletu. 13.00 Rolniczy magazyn techniczny. 13.30 Puls-rock-jazz — węg. program rozr. 13.55 Świat z bliska — Europejska Wspólnota Gospodarcza. 14.30 Azymut. 15.00 DT — wiadomości. 15.10 Lista przebojów — propozycje II. 15.30 Trybuna Sejmowa. 16.00 „Lalka" — odc. 2 pt. „Pamiętniki starego subiekta". 17.15 Relacja z Międzynarod. Konkursu Skoków Narc. + Mistrzostwa Europy kobiet w łyżwiarstwie szybkim. 18.10 Losowanie dużego lotka. 18.20 Pegaz. 19.00 Dobranoc: „Olimpiada Bolka i Lolka". 19.10 Żyć w krajobrazie. 19.30 Dziennik. 20.00 „Zakochany na własne życzenie" — radz. film fab. 21.30 Czas. 22.00 Wiadomości sportowe. 22.30 Pagart przedstawia: Juergen Marcus. 23.15 Kino nocne: „Ojciec chrzestny II".

Niedziela 13 I — 8.20 Tydzień — magazyn rolniczy. 9.00 Teleranek + film „Czutak przed mikrofonem" cz. 1 (prod. TV węg.). 10.30 DT — wiadomości. 10.35 Przygody roślin (10) — „Aby ród nie wyginął" — franc. serial przyrod. 11.00 „Decydujący front" (2) — Obrona Leningradu — radz. film dokum. 11.50 Estrada folkloru. 12.05 Siedem anten. 13.05 Kraj za miastem — Dwa lata po reformie. 13.30 Teatr młodego widza: J.I. Kraszewski „Stara baśń" cz. 2 pt. „Wici". 15.00 DT — wiadomości. 15.10 Koncert życzeń. 16.00 Orient express — Jenny — film prod. franc. 17.00 Galeria 37 milionów — Plakaty Tadeusza Jodłowskiego. 17.30 ME w łyżwiarstwie szybkim kobiet, Puchar Świata w narciarstwie alpejskim kobiet. 18.20 Antena. 19.00 Wieczorynka „D'Artagnan i trzej muszkieterowie". 19.30 Dziennik. 20.00 Szogum (8) — serial przygod. prod. USA. 20.45 Klub Międzynarodowy. 21.20 Sportowa niedziela. 21.50 DT — wiadomości. 21.55 Metronom 84 — Najlepsi z najlepszych.

Poniedziałek 14 I — 16.25 Program dnia + DT — wiadomości. 16.30 Encyklopedia TDC — Porozumienie cz. 1. 16.55 Kino Zwierzyńca — „Ogrody zoologiczne świata — Mexico". 17.20 DT — wiadomości. 17.30 Puchar świata w narciarstwie alpejskim kobiet. 18.00 Informator Wydawniczy. 18.10 Klub 6 kontynentów — Polscy żołnierze Bolivara. 19.00 Dobranoc: „Ostatni czarodzieje". 19.10 Echa stadionów. 19.30 Dziennik. 20.00 Publicystyka. 20.15 Teatr Telewizji (cz. 1) A. Ostrowski „Intratna posada". 21.40 DT — komentarze. 22.05 Teatr Telewizji cz. 2. 23.10 DT — wiadomości.

Wtorek 15 I — 10.05 Film dla II zmiany — „KAZ" cz. 2, film USA. 10.50 DT — wiadomości. 16.25 Program dnia + DT — wiadomości. 16.30 Kameleon. 16.55 Między nami i książkami. 17.20 DT — wiadomości. 17.30 W pewnym osiedlu, odc. pt. „Wybory" — serial TV węgierskiej. 18.05 Program public. 18.30 Kram — magazyn konsumenta. 19.00 Dobranoc: „Ślimak Maciuś". 19.10 Klinika zdrowego człowieka. 19.30 Dziennik. 20.00 Publicystyka. 20.15 „KAZ" odc. 2 — film USA. 21.05 Program publ. 21.35 DT — komentarze. 22.00 W dziesiątkę. 22.50 DT — wiadomości.

Sroda 16 I — 9.30 Film dla II zmiany. 10.50 DT — wiadomości. 12.30 Czas reformy. 16.25 Program dnia + DT — wiadomości. 16.30 Krąg — magazyn harcerzy. 16.55 Dla dzieci: TIK-TAK. 17.20 DT — wiadomości. 17.30 Losowanie express i małego lotka. 17.40 Film fab. 19.00 Dobranoc: „Miś Uszatek". 19.10 Piłkarska kadra czeka. 19.30 Dziennik. 20.00 Publicystyka. 20.15 Film fab. 21.40 DT — komentarze. 22.05 Teatr Małych Form: „Zdruzgotana ziemia". 22.30 Puchar Bałtyku w piłce ręcznej mężczyzn. 23.05 DT — wiadomości.

Czwartek 17 I — 10.50 DT — wiadomości. 16.25 Program dnia + DT — wiadomości. 16.30 O mnie, o tobie, o nas — magazyn szkolny. 17.20 DT — wiadomości. 17.30 Interstudio. 17.55 Rzemieślnicy. 18.05 Do zwycięstwa — Warszawa wolna. 18.30 Sonda. 19.00 Dobranoc: „Latający zajączek". 19.10 Mieszkać — Wszechnica budowlana. 19.30 Dziennik. 20.00 Publicystyka. 20.15 Mówili: Nie ma Warszawy, a tu jest Warszawa — film dokum. 21.05 Teatr Telewizji: „Poszukiwany Albert Peryt" cz. 2. 22.05 DT — komentarze. 22.30 Wiślana pani — Z okazji rocznicy wyzwolenia Warszawy. 23.30 DT — wiadomości.

КІНО

Bielsk Podl. Najlepszy kumpel — USA 14—17. Czułe miejsce pol. — 18—20.

Czeremcha Soból i panna — pol. 19—20.

Czyże Zmory — pol. Niech się boi — czes. 16—20.

Gródek Czas Apokalipsy — USA 19—20.

Hajnówka Anielska diablica — czes. Widziadło — pol. 16—20.

Michałowo Ja cię trzymam, ty mnie trzymasz za bródkę — fr. 16—17. Wspomnienia ze starego Pekinu — chiń. 18—20.

Milejczyce Ojciec królowej — pol. Dyrygent — pols. 16—20.

Narew Wyrostki — radz. Synteza — pol. 16—20.

Nurzec Wybory w VII C — NRD 16. Z tobą bawi mnie świat — czes. 17—18. Miłosne życie Budimira Trajkovica — jug. 19—20.

Orla To tylko rok — pol. Był jazz — pol. 16—20.

Rajsk Symfonia wiosenna — NRD. Jak rozwód to rozwód — czes. 16—20.

ШТО-ДЗЕ-КАЛІ

АД ШВЕДА ДА АРТЫМОВІЧ У ГАЦЬКАХ

Віктар Швед і Надзея Артымовіч — вядомыя паэты „Беларусі". Іх творчасць, кажучы знаўцы, дзве праціўлеглыя грані. Але нягледзячы на розныя шляхі ў паэзіі, — „традыцыянал" і „наватарка" — добрыя сябры. Яднае іх любоў да роднага слова. Традыцыйны радок Віктара Шведа і свабодны верлібр Надзеі Артымовіч, ды іх аўтары сустрэліся 9 снежня 1984 г. у вёсцы Гацькі на Бельшчыне.

Прыгожа абсталяваны вясковы клуб запоўніўся публікай. Прыйшлі школьнікі і дарослыя жыхары вёскі. Была таксама і студэнцкая моладзь з Гацькоў, якая вучыцца ў Беластоку ці Варшаве. Нават некалькі асоб прыехала з Бельска. Гэта доказ, што ў наш тэхнічны век людзі цікавяцца паэзіяй на беларускай мове.

Аўтарскую сустрэчу вёў інспектар ГП БГКТ на бельскі раён Ян Мордань. Расказаў ён пра дзейнасць нашага таварыства, пра беларускіх літаратараў у нашай краіне і кніжныя выданні іх творчасці. Прысутныя мелі магчымасці пазнаёміцца таксама і з кніжнымі выданнямі „белавежцаў".

Вершы на беларускай мове запоўнілі залу і авалодалі сэрцамі слухачоў. Была нагода пазнаёміцца з рознымі формамі, якія выступаюць у творчасці „белавежцаў". Можна было параўнаць мастацкія вобразы, пачуцці аўтараў, іх філасофію. Віктар Швед і Надзея Артымовіч па-рознаму гэта робяць, аднак прадстаўляюць у сваіх вершах тое самае. Уражлівымі паэтычнымі душамі сумуюць па страчаных духоўных вартасцях: па родным доме з бацькамі, па зялёным лугу, ці кветцістым агародчыку, па саламянай страсе, ці панадворку з драўлянай лаўкай. Паэты ўспамінаюць цеплыню матчыных рук, багацце яе пасажнай скрыні. Радкі іх вершаў прасякнуты маральнымі вартасцямі чалавека і надзеяй у сонечную будучыню беларускага слова.

Пасля выступлення паэтаў слухачы куплялі паэтычныя зборнікі і звярталіся з пытаннямі да гасцей. Між іншым, было пытанне адносна паняцця „Айчына", якое часта выступае ў паэтычнай творчасці. Звярталася ўвага на складанасць гэтага паняцця ва ўмовах нацыянальнай меншасці ў краіне. Разглядалася дарога свядомасці ад „тутэйшасці" да беларускай нацыянальнасці і польскага грамадзянства. Няма тут супярэчнасці, можна быць добрым патрыётам краіны, шануючы свой родны кут, родныя традыцыі, культуру і мову. Прыкладам з'яўляюцца беларускія літаратары ў Польшчы.

На заканчэнне сустрэчы, якая працягвалася звыш трох гадзін, актывіст БГКТ з Бельска Уладзімір Сычэўскі сардэчна падзякаваў Віктару Шведу і Надзеі Артымовіч за цікавы вечар і запрасіў аўтараў часцей наведваць нашыя вёскі і мястэчкі.

Падзяка належыцца таксама арганізатарам сустрэчы ў Гацьках: Лідзіі Паўлючук, кіраўніку філіяла гмінінай бібліятэкі ў Гацьках і Іяланце Мельнічук, кіраўніку мясцовага клуба селяніна.

В. Хрысціńчык

НА СПАРТЫЎНАЙ НІВЕ

■ Мінчанін Юрый Балабанаў і Кацярына Саба з Румыніі сталі пераможцамі міжнароднага турніру гімнастаў — Кубка Цюніці, які завяршыўся ў японскім горадзе Нагоя.

Беларускі спартсмен апярэдзіў вялікую групу мацнейшых гімнастаў свету, у тым ліку і чэмпіёна лос-анджэлескай Алімпіяды японца Кодзі Гусікіна.

■ Усесаюзныя спаборніцтвы біятланістаў прайшлі ў Новасібірску.

У эстафеце 4x7,5 кіламетра перамагла зборная СССР, за якую выступаў і мінчанін Канстанцін Вайгін.

■ Беларускія стралкі заваявалі Кубак ДТСААФ СССР — ДСТ прафсаюзаў на спаборніцтвах, што прайшлі ў Мінску.

Асабліва вызначыўся студэнт Беларускага дзяржаўнага інстытута фізічнай культуры Анатоль Клименка. У алімпійскім практыкаванні ВП-6 з пнеўматычнай вінтоўкі ён выбіў 588 з 600 магчымых, што на шэсць ачкоў вышэй нарматыву майстра спорту міжнароднага класа.

■ Папярэднія гульні першынства Савецкага Саюза па рускіх шашках прынеслі поспех мінчаніну Аркадзю Плакхіну. Ён заняў першае месца і выйшаў у фінал.

■ На спаборніцтвах па канькабежнаму спорту, якія прайшлі ў Заходнім Берліне, добра выступіў мінчанін Ігар Жалязоўскі.

У мнагабор'і беларускі спартсмен заняў другое месца, уступіўшы толькі рэкардсмену свету канадцу Гаўтэну Бушэ. Ігар Жалязоўскі фінішаваў першым на кіламетровай дыстанцыі.

■ Усе мацнейшыя яхтсмены Беларусі прынялі ўдзел ва ўсесаюзнай Чарнаморскай парусной рэгаце.

З залатымі медалямі вярнуліся з гэтых спаборніцтваў экіпаж „Лятучага галандца" Аляксандра Шпілько і Віктара Буданцава. Першае месца таксама занялі Генадзь Страх і Алег Мірон у класе суднаў „Солінг".

Паважаныя грамадзяне!

Прэзідыум праўлення клуба БГКТ у Варшаве паведамляе, што з нагоды 66 гадавіны ўтварэння БССР і 40 гадавіны вызвалення Варшавы арганізуе навагоднюю сустрэчу членаў і сімпатыкаў Беларускага таварыства.

Сустрэча адбудзецца 19 студзеня 1985 года ў гадзінах 21—6, у Палацы культуры і навукі ў Варшаве — залы імя М. Складоўскай-Кюры і імя Ф. Дзяржынскага (галоўны ўваход ад плошчы Дэфіляд).

У праграме: 1) афіцыйная частка,
2) танцавальны вечар.

Іграюць два адборныя аркестры. Буфет багата забяспечаны.

Білеты ўступу (разам са спажываннем) у цане 1500 зл. для членаў БГКТ і 2000 зл. для сімпатыкаў можна ўжо набыць у памяшканні Беларускага таварыства, Варшава, вул. Сенатарская 8, І паверх, у гадзінах 18-20.

У сувязі з Новым 1985 годам жадаем вам усяго найлепшага! Жадаем таксама прыемна правесці час на нашым супольным мерапрыемстве!

З павагаю

Сакратар Прэзідыума праўлення
Я. Вапа

Старшыня Прэзідыума
др Алексяюк

ПРАЗ ТЫДЗЕНЬ

Соль зямлі нашай ● Дары беларускаму музею ● Алесь Барскі праклінае папулярнасць ● Беларускі фальклор ● Віктар Швед пра зачараваны тэлефон ● Шляхам гадоў Берасцейска-Драгічынскага княства ● Міхась Махнацкі патрабуе падказчыкаў ● Партызанскія сцежкі ● Г. Мароз умешваецца ў сварку суседзяў ● Весткі з Бараўкі, Тынявіч, Відава, Навін ● Таямніцы тыбецкага грыбка ● Вер — не вер ● Сардэчныя тайны ● Для дзяцей — „Зорка" ● Што-дзе-калі ● Гумар

— КАЛЯНДАР —

385 гадоў таму назад
17.1.1600 нар. П. Кальдэрон, іспанскі драматург.

80 гадоў таму назад
16.1.1905 нар. Алесь Пальчэўскі, беларускі пісьменнік.

65 гадоў таму назад
14.1.1920 нар. Мікола Аўрамчык, беларускі паэт.

40 гадоў таму назад
17.1.1945 была вызвалена Варшава.

Ніва

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

Галоўны рэдактар
Георгій Валкавыцкі

АДРАС РЭДАКЦЫІ

„Niwa"
15-950 Białystok skr. poczt. 149
tel. 232-41
Niwa
ul. Wesołowskiego 1

Wydawca: Białostockie Wydawnictwo Prasowe. 15-959 Białystok. ul. Wesołowskiego 1. Druk Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku. Cena prenumeraty kwart. 104 zł; półr. 208 zł: rocznej 416 zł.

WARUNKI PRENUMERATY:
1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy:
— instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach, w których znajduje się siedziby Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach:
— instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli;
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów:
— osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli,
— osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych właściwych dla miejsc zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonują używając „blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch"
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc. dla zlecających instytucji i zakładów pracy.

Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę
— do dnia 10 listopada na I kwartał i półrocze roku następnego oraz cały rok następny
— do dnia [illegible] każdego miesiąca poprzedzającego [illegible] roku bieżącego

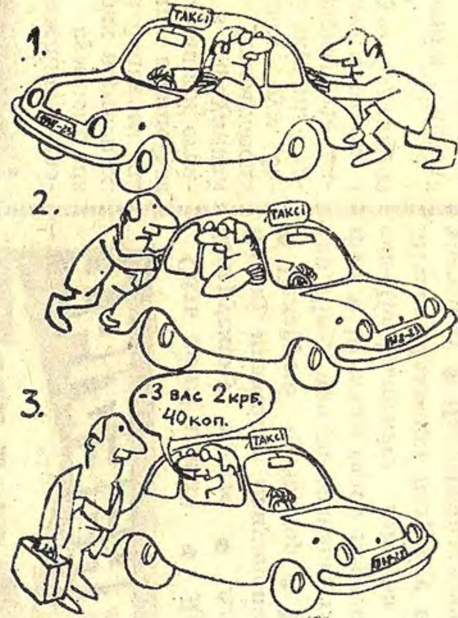
Zam. 41/85. Nakład 5.000. G-3

ЦЕШЧА І АЎТАМАБІЛЬ

На продаж паступіў у магазін
Найноўшай маркі лімузін.
Зззяў свежай фарбай, лашчыў людзям
вочы.
Набыць яго ахвочых
Было мо сто — не меней.
Вунь грошы ўжо выцягваюць з кішэняў
І рушаць на дырэктара у наступ:
Маўляў, я першы тут і — баста!
Быць першымі жадаюць усе сто.
Ніхто ўступіць не хоча ні за што.
Адзін крычыць,
Другі аж вые нема.
Як вырашыць складаную праблему!
Машыну ж не падзеліш, нібы гумку.
І нарадзілася шчаслівая тут думка,
Дырэктар наш ад радасці усміхнуўся
І да прысутных з прапановаю
звярнуўся:
— Хай той набудзе гэты лімузін
І сэрца сваё ўцешыць,
Хто першы з нас, мужчын,
Пакажа фотакартку любай цешчы.
Прыціхлі ўсе і слова больш не ўпала,
Нібы ім языкі карова аджавала.
Пакінулі мужчыны магазін,
І не прададзены застаўся лімузін.

Уладзімір Правасуд

З чаго смяюцца суседзі.

Без слоў.

НІЎКА

У ЛЕКАРА

Да лекара зайшла старэнькая бабуля.

— На што скардзіцеся?

— Ой, сынок, баліць мне ў грудзях!

— Сястра, пастаўце бабусі тэрмометр, і хай яна пачакае ў калідоры.

Праз гадзіну бабуля вярнулася. Аддае тэрмометр.

— Вазьмі, сынок, гэту штуку, яна мне так памагла, так памагла. Ужо нічога не баліць.

КАМУ ШТО

Пляткар, атрымаўшы новую кватэру, дзе сцены дапамагаюць чуць, што робіцца ў суседзяў, радаваўся:

— Малайцы, будаўнікі.

Байка

НЮАНС

— Дажыўся, — з раздражненнем гаварыла Хамелеону жонка. — Усіх хціўцаў і прайдзісветаў тваім імем называюць!

— Ага, значыць я ва ўсім вінаваты, а не яны? Дурніца! Я ж мяняю афарбоўку дзеля жыцця, а не дзеля кар'еры!

Язэп Таўшчэзны

Ішоў у нагу з часам, але час быў мінулы.

НА ШЫРОКІМ СВЕЦЕ

Шатландзец пытае сваю нарачоную:

— Дарагая, што ты хацела б атрымаць да дня нараджэння?

— Я пакуль не ведаю.

— Добра. Даю табе яшчэ адзін год на роздумы.

*

Перад палацам шэйха спыняецца аўтобус, поўны пажылых жанчын.

— Зноў турысты? — пытае шэйх.

— Не, — адказвае сакратар, — вашы цешчы прыехалі ў госці.

*

У бальніцу даставілі чалавека з разбітай галавой. Медсястра запаўняе гісторыю хваробы:

— Прозвішча, імя?

— Гары Сназерс.

— Жанаты?

— Не. Аўтамабільная катастрофа.

СУСТРЭЧА

Спускаецца адзін на парашуце, а яму насустрач ляціць задрыпанец.

Парашутыст пытае:

— Скажы, калі ласка, дзе тут аэрадром?

— Не ведаю, не ведаю, я з парахавога складу.

НЕ МАЕ ЗНАЧЭННЯ

Наведвальнік да афіцыянта:

— Вы што мне падалі, катлеты ці пяльмені?

— Няўжо не можаце адрозніць?

— Не магу.

— Тады якое гэта мае значэнне?

Без слоў.

З „Весніка Задрыповіі"

НОВАЕ АБ СНЕ

Усім вядомы спосаб засынання з дапамогай авечак і вярблюдаў. Нядаўна спецыялісты па фізіялогіі нармальнага сну г. Улюлюкінска ўстанавілі, што, скарыстоўваючы гэты спосаб, за 8 гадзін чалавек можа налічыць да 15 тысяч авечак і да 8 тысяч вярблюдаў.

ЗАЯВА

У сувязі з тым, што ў мяне вывеілі склад розуму, прашу выставіць ахову.

П. Лапавух

Зоркі ў зімовую ноч.

Курёзы

„БЕМ-БОРГКАЛЕКЦЫЯ"

Вядомы шведскі тэнісіст Бем Борг яшчэ не стары чалавек, яму толькі што споўнілася 27 гадоў. Але ў спорце гэта ўзрост ужо не перспектыўны. Добра разумеючы гэта, Бем Борг раней, чым пакінуць вялікі спорт, вырашыў як мага больш папоўніць сваю скарбонку. Ён пачаў прымаць удзел у рэкламе адзення. А каб не шакіраваць публіку сваім дзівацкім, зусім не спартыўным хобі, Бем Борг разам з гаспадарамі кампаніі пусціў чутку, што ён рэкламуе адзенне, якое быццам бы і мадэліраваў уласна сам. І тыя віды вопраткі, якія ён рэкламуе, адзяваючы на сябе на манекенпай пляцоўцы, так і называюцца афіцыйна: „Бем-Боргкалекцыя". На справе ён не мае ніякіх адносін да мадэліравання гэтых прасторных фасонаў, што сталі экстрамоднымі, што праектуюць прафесіянальныя мадэльеры. Сам Борг па старой звычцы носіць джынсы ў абцяжку і прыкра адзываецца аб тым, што рэкламуе. Але бізнес ёсць бізнес. Тым больш, што даецца ён спартсмену не цяжка: пашпацыраваць у новым касцюме перад гледачамі на працягу 20 мінут і атрымаць 50 тысяч шведскіх карон. Апрача таго па кантракту з гандлярамі ён атрымлівае немалыя працэнты ад гандлёвых даходаў фірмы.

Не спяшайцеся з вывадамі. Падумайце пра вынікі.